

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Vybrané aspekty ve věcech řízení o osvojení

Diplomová práce

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Monika Žingorová

Vybrané aspekty ve věcech řízení o osvojení

Diplomová práce

Olomouc 2023

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Vybrané aspekty ve věcech řízení o osvojení* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 91.066 znaků včetně mezer.“

V Olomouci dne 25. 11. 2023

Monika Žingorová

Tímto bych chtěla předně poděkovat vedoucí mé diplomové práce JUDr. Renátě Šínové, Ph.D., za její podporu a vstřícnost, odborné vedení, veškeré připomínky, podněty, návrhy a cenné rady, které mi v rámci psaní diplomové práce poskytla. Dále bych chtěla poděkovat především svému manželi, a v neposlední řadě také rodině a přátelům za podporu, kterou mi poskytli během celého studia.

Obsah

Seznam použitých zkratk	7
Úvod	8
1 Kumulace rolí Orgánu sociálně-právní ochrany dětí v řízení ve věcech osvojení	11
1.1 Postavení Orgánu sociálně-právní ochrany dětí v řízení ve věcech osvojení nezletilého	11
1.1.1 Postavení Orgánu sociálně-právní ochrany dětí v řízení ve věcech osvojení nezletilého jako kolizního opatrovníka	12
1.2 Kolize postavení Orgánu sociálně-právní ochrany dětí v řízení ve věcech osvojení nezletilého	14
1.3 Shrnutí	17
2 Postavení osvojence a potomků osvojitele v řízení o osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého	19
2.1 Podmínky osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého	19
2.2 Kolize zájmů osvojence a potomků osvojitele v řízení o osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého	21
2.3 Shrnutí	25
3 Zastoupení potomků osvojence v řízení o osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého	26
3.1 Právní následky osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého, pro potomky osvojence	26
3.2 Souhlas potomků osvojence v řízení o osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého	27
3.2.1 Způsobilost nezletilého potomka osvojence udělit souhlas s osvojením zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého	28
3.3 Zastoupení dítěte osvojence v řízení o osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého	31
3.4 Shrnutí	33
4 Provádění výsledků biologických rodičů osvojence v řízení ve věcech osvojení	35
4.1 Dokazování v řízení podle ZŘS	35
4.2 Dokazování v řízení ve věcech osvojení nezletilého	37
4.2.1 Spojování výsledku biologických rodičů v řízení ve věcech osvojení s jinými úkony před soudem	38

4.3 Shrnutí.....	40
Závěr.....	42
Seznam použitých zdrojů.....	45
Shrnutí	48
Abstract.....	48
Seznam klíčových slov	49
Key words.....	49

Seznam použitých zkratek

OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dítěte
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ÚPD	Úmluva o právech dítěte (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.)
ÚVPD	Evropská úmluva o výkonu práv dětí (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 54/2001 Sb. m. s.)
VOP	Veřejný ochránce práv
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
ZSPOD	zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila „Vybrané aspekty v řízení ve věcech osvojení“. Jak název této diplomové práce napovídá, bude zaměřena pouze na vybranou problematiku v oblasti řízení ve věcech osvojení, neboť téma osvojení je totiž jak z hmotněprávního, tak i procesněprávního hlediska natolik široké, že by diplomová práce několikanásobně přesáhla předpokládaný rozsah. Níže rozebraná témata spadají do aktuální problematiky ve věcech osvojení, a to ať už s ohledem na připravované novelizace, tak na absenci jejich konkrétní právní úpravy.

Cílem diplomové práce bude zanalyzovat především procesněprávní, ale i hmotněprávní úpravu vybraných aspektů v rámci osvojení a řízení ve věcech osvojení, s tím, že bych se v rámci tohoto pokusila odpovědět na otázky, které v rámci této problematiky vyvstávají. Tato diplomová práce je rozdělena na čtyři části, přičemž každá z nich se zaměří na jeden z vybraných aspektů řízení ve věcech osvojení.

Jedním z problémů, kterými se chci ve své práci zabývat, je postavení OSPODu v řízení ve věcech osvojení nezletilého obecně, jeho postavení v tomto typu řízení coby kolizního opatrovníka a případnou kumulaci jeho rolí v řízení. Nejvíce diskutovaným příkladem takové kolize rolí jsou případy, kdy OSPOD podal návrh na zahájení řízení o osvojení a zároveň by měl být ustanoven kolizním opatrovníkem nezletilého dítěte především vzhledem k jeho příslušnosti. V této věci tak vyvstává otázka, zda v tomto případě opravdu ke kolizi dochází, případně zda a jak jí lze předcházet. Tato problematika je sice právně upravena, nicméně aktuálně je předmětem řady diskusí, když se schyluje ke změně platné úpravy a přenesení výkonu kolizního opatrovnictví pod jiné orgány, které již navrhovalo vícero autorů.

Dalším tématem, který bude předmětem této diplomové práce, jsou podmínky osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého. Primární podmínkou je absence rozporu s dobrými mravy, dále výjimečnost a existence důvodů hodných zvláštního zřetele, přínosnost osvojení pro osvojitele a osvojence (případně alespoň pro jednoho z nich) a naposledy absence újmy na zájmu třetích osob, především zájmu potomků osvojitele či osvojence. Posuzováním zákonných podmínek osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého se zabýval Krajský soud v Hradci Králové, který se zaměřil především na otázku zásahu do zájmů třetích osob, konkrétně potomků osvojitele. Tato část diplomové práce tak bude posuzovat právě kolizi zájmů osvojence a potomků osvojitele či osvojitelů, zejména zájmů majetkových v oblasti dědického práva. Analýzou tohoto tématu bych chtěla dospět závěru, zda osvojením zletilého,

kteřé není obdobou osvojení nezletilého, lze zasáhnout do majetkových práv potomků osvojitele.

Pozoruhodná problematika, kterou bych v této práci ráda nastínila a která aktuálně není nikterak právně upravena v rámci právních předpisů, je otázka, v jakém věku je nezletilé dítě schopno projevit souhlas s osvojením svého rodiče, tedy v rámci osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého, aby toto osvojení pro něj mělo právní následky ve smyslu § 852 OZ. Cílem analýzy právní úpravy týkající se této problematiky je určit věkovou hranici, kdy dítě je schopno projevit souhlas s osvojením rodiče samo za sebe, případně, zda a podle čeho se taková hranice dá určit. V návaznosti na toto by se tato diplomová práce dále zaměřila na otázku, kdo v případě, kdy dítě nebude schopno projevit souhlas s osvojením rodiče, respektive nebude schopno rozpoznat následky svého jednání, za dítě bude jednat, tedy který subjekt za dítě souhlas či nesouhlas s osvojením rodiče může udělit. Ani otázka zastoupení potomka osvojence v řízení ve věcech osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého, však není zcela právně zakotvena, dalším záměrem této práce tak bude zhodnotit aktuální právní úpravu, zda se lze alespoň analogicky v těchto případech obrátit na stávající úpravu zastoupení dítěte při udělení souhlasu dítěte s vlastním osvojením.

V neposlední řadě se tato diplomová práce zaměří na dokazování v řízení ve věcech osvojení. Podle § 437 ZŘS, soud v řízení ve věcech osvojení vyslechne alespoň jednou rodiče osvojence. V praxi soudů však může docházet ke spojování úkonů činěných v rámci různých dílčích řízení ve věcech osvojení, kdy soudy provádí výslech biologického rodiče tak, jak mu je uloženo ustanovením § 437 ZŘS, současně s jinými úkony v jiném než vlastním řízením o osvojení, například v řízení o předání dítěte do péče před osvojením. V těchto případech však vyvstává otázka, zda soudy takto postupovat mohou, tedy zda by soudy neměly přistoupit k výslechu biologických rodičů až v samotném řízení o tom, zda k osvojení dojít má či nemá. Tato část diplomové práce tak bude směřovat k posouzení právní úpravy a již existujících názorů k této problematice.

Při psaní diplomové práce bylo užito jazykového výkladu pro prvotní seznámení se s právní úpravou, ke zjištění významu a účelu normy pak výkladu objektivně teleologického. V kapitole první je využito také komparace za účelem srovnání aktuální a dřívější právní úpravy týkající se kolizního opatrovnictví. V kapitole třetí je užito i dotváření práva za pomoci *analogie legis*, když otázka zastoupení nezletilého dítěte pro udělení souhlasu s osvojením svého rodiče v řízení ve věcech osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého, není v rámci právní úpravy výslovně upravena.

Obsah této diplomové práce vychází především z právních předpisů českého právního řádu účinných k listopadu 2023 a důvodových zpráv k těmto předpisům, komentářové literatury, judikatury a odborné literatury, a to jak článků z odborných periodik, tak jiných odborných publikací.

1 Kumulace rolí Orgánu sociálně-právní ochrany dětí v řízení ve věcech osvojení

1.1 Postavení Orgánu sociálně-právní ochrany dětí v řízení ve věcech osvojení nezletilého

Podle ustanovení § 434 odst. 1 ZŘS musí být v řízení o osvojení nezletilý osvojenec vždy zastoupen ustanoveným opatrovníkem, kterým soud jmenuje zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí. Jedná se o subjekt, který v řízení ve věcech osvojení hraje svou nenahraditelnou roli. S přihlédnutím k § 4 odst. 1 ZSPOD lze konstatovat, že tímto specifickým procesním orgánem mohou být krajské úřady, obecní úřady s rozšířenou působností, obecní úřady a újezdní úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí či krajské pobočky Úřadu práce. Tyto orgány tedy zajišťují tzv. sociálně-právní ochranu, kterou se rozumí dle § 1 odst. 2 ZSPOD „ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny, zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině“. Je třeba doplnit, že dle ZSPOD mohou tuto ochranu dítěte zajišťovat taktéž obce a kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí a další právnické či fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny, jak plyne z odstavce druhého již výše uvedeného § 4 ZSPOD, nicméně tyto již nejsou orgány sociálně-právní ochrany, nýbrž takzvanými dalšími subjekty, které mají oprávnění sociálně-právní ochranu zajišťovat.¹

Orgán sociálně-právní ochrany dětí je orgán, který disponuje rozsáhlým množstvím oprávnění a povinností vyplývajících z jeho různorodých aktivit. Pokud se však zaměříme blíže na řízení ve věcech osvojení, pak dle § 14 odst. 1 ZSPOD jde o možnost OSPODu podat návrh soudu, v souvislosti s řízením ve věcech osvojení mluvíme například o návrhu na rozhodnutí, zda je třeba souhlasu rodiče k osvojení dítěte, případně návrhu na zbavení rodiče práva dát souhlas k osvojení nebo dalších povinností a práv osobní povahy, zbavil-li soud rodiče rodičovské odpovědnosti. Oprávnění OSPODu podat návrh na zahájení řízení je určitým způsobem prostředkem k naplnění požadavků sociálně-právní ochrany, konkrétně zajišťující práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu a k ochraně jeho dalších oprávněných zájmů.²

¹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 19–28.

² ROGALEWICZOVÁ, Romana. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 123–133.

Mezi další formy aktivit OSPODu lze podřadit podle § 17 ZSPOD výkon funkce opatrovníka, jak bylo nastíněno výše odkazem na ustanovení § 434 odst. 1 ZŘS, přičemž výkon především kolizního opatrovnictví a problémy s tímto spojené pak budou hlavním předmětem této kapitoly. Ve smyslu § 19 ZSPOD se může jednat dále o poradenskou činnost a pomoc osvojitelům, povinnost poskytnout součinnost soudu při získání souhlasu rodiče s osvojením dítěte či povinnost vykonávat dohled nad úspěšností osvojení. Dále také podle § 19a a násl. ZSPOD tento orgán zprostředkovává osvojení například v případech, kdy nedochází k přímému osvojení dítěte, tímto pak naplňuje garanci ochrany zájmů a právní jistoty dítěti a žadatelům o osvojení.³

1.1.1 Postavení Orgánu sociálně-právní ochrany dětí v řízení ve věcech osvojení nezletilého jako kolizního opatrovníka

V předchozí podkapitole bylo nastíněno, že jednou z funkcí OSPODu je výkon opatrovnictví. Tato práce se zaměří především na složku tzv. kolizního opatrovnictví.

Nezletilý osvojenec, o jehož zájmech se v těchto typech řízení jedná, je pak dle § 434 odst. 1 ZŘS zastoupen opatrovníkem, kterého jmenuje soud. Díkce uvedeného ustanovení znamená, že nezletilý osvojenec musí mít v těchto řízeních zástupce, respektive opatrovníka, a není zde možnost se od zastoupení odchýlit. V řízení ve věcech osvojení, obdobně jako v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé, tak není možné zastoupení rodiči dítěte, a to především z důvodu střetu zájmů rodičů a dítěte. Pro ustanovení kolizního opatrovníka nicméně faktická kolize není nutná. Není nutná ani hrozba, že by se v řízení mezi účastníky kolize zájmů mohla objevit. Stejně tak jako v případě ustanovení opatrovníka v rámci již výše uvedeného řízení ve věcech péče soudu o nezletilé podle § 469 ZŘS, se soud otázkou, zda existuje hrozba kolize zájmů tak vůbec nezabývá a ustanoví opatrovníka, jelikož mu to takto stanoví zákon.⁴ Jak již bylo nastíněno výše, kolize zájmů se totiž presumuje v případě, kdy jsou rodiče a děti účastníky stejného řízení⁵ a jsou tak v předmětném řízení postaveni „proti sobě“, a to z důvodu, že rodiče jsou zákonnými zástupci dítěte. Rodiče tak mají zastupovat dítě a hájit jeho zájmy, nicméně v některých typech řízení, jako právě například řízení ve věcech osvojení, mohou být zájmy dítěte a zájmy rodičů v kontradiktorním postavení. Vzhledem k této situaci tak tedy

³ SKORUŠOVÁ, Lucia. In: ROGALEWICZOVÁ, Romana a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 176–181.

⁴ HROMADA, Miroslav. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1033–1036.

⁵ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 869–874.

zákonodárce zakotvil, že se v tomto typu řízení automaticky dítěti ustanovuje opatrovník.⁶ Jde tedy o speciální úpravu vůči § 23 OSŘ⁷, neboť podle předmětného ustanovení „*může předseda senátu rozhodnout, že fyzická osoba, která není plně svéprávná, musí být v řízení zastoupena svým zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, i když jde o věc, v níž by jinak mohla jednat samostatně, vyžadují-li to okolnosti*“. Otázkou, zda existuje důvod, pro který by bylo nutné ustanovit opatrovníka, je třeba se zabývat a zkoumat po celou dobu řízení, a v případě takové vady, ji bezodkladně napravit⁸, právě na rozdíl od postupu v řízení ve věcech osvojení, kdy soud otázku nutnosti ustanovit opatrovníka nezkoumá.

Podle § 434 odst. 1 ZŘS soud jmenuje kolizním opatrovníkem zpravidla OSPOD. Užitím výrazu „*zpravidla*“ zákonodárcem v dikci ustanovení § 434 odst. 1 ZŘS je zřetelné, že opatrovníkem pro tento typ řízení může být ustanoven i jiný subjekt, než je OSPOD, a to jak osoba dítěti blízká, která je schopna chránit zájmy dítěte, tak i veřejně prospěšná právnická osoba či advokát, stejně jako v případě řízení ve věcech péče soudu o nezletilé.⁹

Pokud je tedy opatrovníkem jmenován OSPOD, pak je jmenován ve smyslu § 17 ZSPOD obecní úřad obce s rozšířenou působností, přičemž místní příslušnost je stanovena rozhodnutím soudem dle § 61 odst. 4 písm. e) ZSPOD. Hlavním kritériem při výběru konkrétního úřadu obce s rozšířenou působností, je místo, v jehož obvodu má nezletilý trvalý pobyt, nicméně trvalý pobyt dítěte není jediným možným kritériem pro stanovení místní příslušnosti. Vedle trvalého pobytu může být konkrétní OSPOD určen například podle místa faktického bydliště dítěte. Ostatně, tuto skutečnost potvrdil i Krajský soud v Praze, který v usnesení ze dne 30. 6. 2022, sp. zn. 100 Co 126/2022, uzavřel, že „*Vedle kritéria pro určení místní příslušnosti kolizního opatrovníka, kterým je trvalý pobyt nezletilého dítěte tedy nastupuje možnost soudu nebo jiného orgánu určit jiný obecní úřad obce s rozšířenou působností pro plnění funkce kolizního opatrovníka, tedy zastupování dítěte v opatrovnických řízeních. Vedle trvalého pobytu má tedy soud možnost zvážit, zda s ohledem na fakticitu bydliště nezletilých dětí je v zájmu nezletilého dítěte, aby ho v řízení zastupoval jiný orgán než určený trvalým pobytem nezletilého. Je třeba posoudit, zda např. kolizní opatrovník určený dle místa trvalého pobytu nezletilé dítě zastupoval již v minulých řízeních, jak dlouho vede agendu nezletilého a jeho rodiny, jak řádně plnil úkoly*

⁶ HROMADA, Miroslav. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1033–1036.

⁷ Tamtéž.

⁸ SMOLÍK, Petr. In: SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 19. září 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁹ HROMADA, Miroslav. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1033–1036.

soudu, jaká je dojezdová vzdálenost, zda je faktický pobyt nezletilých nikoli jen dočasného charakteru apod.“

1.2 Kolize postavení Orgánu sociálně-právní ochrany dětí v řízení ve věcech osvojení nezletilého

Jak již bylo v předchozí podkapitole uvedeno, z ustanovení § 434 odst. 1 ZŘS vyplývá, že nezletilé dítě musí být v řízení zastoupeno opatrovníkem, přičemž jako opatrovníka soud ustanoví zpravidla OSPOD. Nicméně může se stát, že v důsledku tohoto ustanovení v řízení dojde ke kumulaci, a tedy i kolizi rolí OSPODu, jež v daném řízení vystupuje.

Jedním z těchto problémů může být například otázka, zda v případě, že OSPOD poskytoval nezletilému dítěti právní ochranu již před zahájením řízení ve věcech péče o nezletilé, může být ustanoven i kolizním opatrovníkem či zda zde nastává kolize jeho postavení. K předmětnému se vyjádřil Krajský soud v Hradci Králové, který v odvolacím řízení vedeném pod sp. zn. 20 Co 49/2022 usnesl, že *„skutečnost, že opatrovník poskytoval před zahájením řízení nebo i nadále poskytuje nezletilému dítěti sociálně právní ochranu podle zákona o sociálně-právní ochraně dítěte, nebrání tomu, aby byl zákona o sociálně-právní ochraně dětí zároveň ustanoven jeho kolizním opatrovníkem v řízení o péči o ně.“*. V předmětném řízení bylo napadeno usnesení Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou, č.j. 0 P 135/2021-267, kterým byl jmenován OSPOD jako kolizní opatrovník. Tento však předmětné usnesení napadl odvoláním s odůvodněním, že *„nezletilému jako dítěti v náhradní rodinné péči už před zahájením tohoto řízení poskytoval a stále poskytuje sociálně-právní ochranu“* a s odkazem na aktuální právní úpravu uvedl, že není možná kumulace rolí OSPODu jakožto vykonavatele sociálně-právní ochrany dítěte ve smyslu ZSPOD a současně jakožto kolizního opatrovníka dítěte v řízení o péči o ně. Odvolávající OSPOD zastával názor, že jeho ustanovení jako kolizního opatrovníka zakládá kolizi jeho postavení, když *„na jedné straně má vykonávat veřejnoprávní ochranu dítěte a na straně druhé jeho soukromoprávního opatrovnictví“*, z toho důvodu tak předmětný OSPOD navrhnul změnu napadeného usnesení, a to tak, aby odvolací soud místo něj jmenoval jiného kolizního opatrovníka. Odvolací soud však došel k názoru, že v tomto případě k žádnému rozporu mezi zájmy nezletilého dítěte a zastupujícího OSPODu nedochází, když výkon opatrovnictví je zahrnut v širším vymezení výkonu funkce sociálně-právní ochrany dětí dle ZSPOD¹⁰, tedy že *„jeho posláním je hájit blaho a zájmy dítěte“* a není

¹⁰ § 5 a § 17 zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

tak „významné, zda se bude jednat o dítě, jemuž tento orgán dosud neposkytoval, už někdy poskytoval či nově poskytuje sociálně-právní ochranu dle ZSPOD“.

S uvedeným závěrem odvolacího soudu se ztotožňuji, jelikož zastávám názor, že pro nezletilé dítě je bezesporu výhodou zastoupení OSPODu, jakožto kolizního opatrovníka, který s ním již dříve pracoval, neboť podstatou zastupování nezletilého je chránit a prosazovat jeho zájmy. OSPOD, který již je podrobně seznámen s konkrétní situací nezletilého, zná jeho rodinné zázemí a poměry, je tak dle mého názoru vhodnějším kandidátem pro funkci opatrovníka nezletilého nežli jiný subjekt, který se situací nezletilého seznámen není.

Další otázkou, která při ustanovení OSPODu, jako opatrovníka dítěte vyvstává, je, zda může být ustanoven ten OSPOD, který podal návrh na zahájení řízení. Z aktuální úpravy, respektive z § 434 odst. 2 ZŘS, plyne, že za opatrovníka nelze ustanovit právě ten konkrétní OSPOD, který podal v předmětném řízení návrh na jeho zahájení. Dřívější úprava uváděla, že pokud byl „jmenován opatrovníkem nezletilého orgán sociálně-právní ochrany dětí, který podal podnět nebo návrh na zahájení řízení, jmenuje soud na návrh opatrovníka jiného“.¹¹ Obsahově sice ustanovení vyjadřovalo, stejně jako aktuální úprava § 434 odst. 2 ZŘS, požadavek, aby OSPOD, který podal návrh na zahájení řízení v řízení nevystupoval jako opatrovník nezletilého vzhledem k jeho dvojímu postavení, nicméně bez návrhu OSPODu na jmenování jiného opatrovníka tak mohlo dojít k situaci, kdy jeden OSPOD stál v řízení jako navrhovatel a zároveň jako opatrovník nezletilého. Toto ustanovení bylo změněno v rámci novely z roku 2017, přičemž z důvodové zprávy k předmětné novele plyne, že zákonodárce měl ustanovení za rizikové, neboť mohlo docházet právě ke kolizi zájmů OSPODu z důvodu svého dvojího procesního postavení v řízení, když v takových případech nemusí být zřejmé, z jakého postavení OSPOD jednotlivé úkony činí, tedy zda úkony činí jako zástupce nezletilého či jako samostatný účastník řízení, respektive navrhovatele.¹² Předmětné novely předcházelo řízení u Evropského soudu pro lidská práva ve věci Havelka a ostatní proti České republice. V řízení před ESLP byla namítána možná kolize postavení OSPOD, a to vzhledem ke skutečnosti, že kolizním opatrovníkem nezletilým dětem byl ustanoven OSPOD, který podal návrh na zahájení řízení. ESLP na rozdíl od tuzemských soudů kolizi v rolích OSPODu spatřoval a stížnosti tak vyhověl.

Kolize postavení OSPODu, jakožto navrhovatele a kolizního opatrovníka současně, však nemusí nutně nastat. Tento orgán má hájit zájmy nezletilého, šlo by tedy dovodit, že již

¹¹ § 434 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění zákona č. 460/2016 Sb.

¹² ŠÍNOVÁ, Renáta. Ke jmenování kolizního opatrovníka v řízení ve věcech péče o nezletilé po novelizaci § 469 ZŘS. *Právní rozhledy*. 2017, č. 23-24, s. 829.

samotným návrhem na zahájení řízení se OSPOD pokouší postavit za nezletilého, tedy pokud by to nebylo v zájmu dítěte, pak by řízení vůbec nezahajoval. Je otázkou, zda v řízení kolize zájmu OSPODu, který je účastníkem řízení jakožto navrhovatel, a nezletilého může vůbec nastat. Z důvodové zprávy k předmětné novele plyne, že zákonodárce má za nežádoucí pouze „formální“ postavení OSPODu ve dvou procesních rolích.¹³

Podle důvodové zprávy k předmětné novele má být v případě zahájení řízení příslušným OSPODem jmenován jako kolizní opatrovník OSPOD jiný, například sousední.¹⁴ Jak již bylo uvedeno výše, zákon mimo jiný příslušný OSPOD připouští ustanovení kolizním opatrovníkem taktéž jiné subjekty, jako je například advokát.¹⁵ Za zamyšlení však také stojí otázka efektivity a hospodárnosti při využití jiných OSPODů či advokáta. Otázka problému hospodárnosti ustanovení advokáta jako kolizního opatrovníka je více než jasná, co se týče ustanovení jiného OSPODu, pak se domnívám, že je jak finančně, tak časově zatěžující, aby kolizním opatrovníkem byl ustanoven fakticky místně nepřislušný OSPOD.

Orgán sociálně-právní ochrany dítěte je již z podstaty orgán, který je zahlcen případy nezletilých dětí¹⁶, nabízí se tak myšlenka, zda by nebylo vhodné funkci opatrovnictví přenechat jinému specializovanému orgánu. Touto otázkou se zabývala například Rogalewiczová, která polemizovala nad možnostmi, jak OSPODu „ulevit“.¹⁷ Jednou z uvedených možností je zakotvení nové profese, která by se specializovala na zastupování dětí, za současného vyjmutí výkonu opatrovnictví OSPODu. Inspirace k této úpravě vzešla z úpravy opatrovnictví například v Německu, kde v případě, že je v řízení třeba ustanovit kolizního opatrovníka, soud ustanoví opatrovníka ze seznamu specializovaných osob, přičemž předpokladem pro možnost výkonu této funkce je mít vzdělání v oblasti práva, psychologie či sociálních prací¹⁸. Jak uvedla Rogalewiczová, přesně tento postup podporovala i iniciativa Cochem.cz¹⁹. Dalším možným postupem by mohlo být vytvoření samostatné instituce, respektive oddělení v rámci OSPODu, které by se zabývalo pouze výkonem opatrovnictví. Tím by se rozdělila agenda OSPODu mezi

¹³ Důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb., obecná část, s. 25.

¹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb., zvláštní část, s. 96.

¹⁵ HROMADA, Miroslav. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1033–1036.

¹⁶ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Orgán sociálně-právní ochrany dětí jako kolizní opatrovník dítěte. *Právní rozhledy*, 2015, roč. 10, č. 20, s. 713–719.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Jaký bude další osud kolizního opatrovnictví? *Právo a rodina*, 2019, roč. 21, č. 7–8, s. 1–6.

vícero oddělení, tedy i mezi vícero pracovníků s tím, že by mezi danými odděleními však stále docházelo k úzké spolupráci.²⁰

V současnosti stále probíhá hojná diskuse týkající se změn v oblasti sociálně-právní ochrany dítěte, především v oblasti zprostředkovávání náhradní rodinné péče. V současné době je v procesu přijímání návrh zákona, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, přičemž důvodem předložení je právě zdlouhavost a administrativní náročnost zprostředkování náhradní rodinné péče. V rámci příprav tohoto návrhu zákona se počítalo i s úpravou výkonu opatrovnictví, kdy by se touto úpravou sledovalo vynětí hromadného opatrovnictví nezletilých ze sociálně-právní ochrany dětí. Za tohoto stavu se předpokládalo taktéž i zrušení druhých odstavců § 434 a § 469 ZŘS, tedy ustanovení, že za opatrovníka nelze ustanovit právě ten konkrétní OSPOD, který podal v předmětném řízení návrh na jeho zahájení. Důvodem pro zrušení předmětných ustanovení je skutečnost, že by se toto pravidlo jevilo už jen jako nadbytečné²¹, když cílem plánované úpravy bylo výkon opatrovnictví zakotvit zcela do agendy veřejné správy.²² Z vyhodnocení připomínkového řízení však plyne, že úprava hromadného poručenství a opatrovnictví bude zahrnuta až do připravované nové právní úpravy, není tak zcela jisté, zda nakonec k takové úpravě dojde a pokud, tak zda k ní dojde v takovéto podobě.

1.3 Shrnutí

Domnívám se, že skutečnost, že OSPOD vykonával funkci hmotněprávního opatrovníka před zahájením řízení nebrání jeho dalšímu výkonu funkce coby kolizního opatrovníka dítěte. V tomto případě nejde dle závěru Krajského soudu v Hradci Králové²³, a s tímto závěrem souhlasím, o kolizi rolí, neboť výkon opatrovnictví z hlediska hmotněprávního nemusí nutně být v rozporu s výkonem kolizního opatrovnictví.

Pokud jde o kolizi postavení OSPOD jako navrhovatele a zároveň kolizního opatrovníka nezletilého, pak dle mého názoru k této kolizi dle analýzy aktuální právní úpravy fakticky dojít nemůže²⁴, na rozdíl od případů podle právní úpravy před novelizací v roce 2017²⁵. Bude

²⁰ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Orgán sociálně-právní ochrany dětí jako kolizní opatrovník dítěte. *Právní rozhledy*, 2015, roč. 10, č. 20. s. 713-719.

²¹ MIŠŮT, Peter. Změna právní úpravy o sociálně-právní ochraně dětí, novelizující také ZŘS, po připomínkovém řízení. *Ius Focus*, 2023, č. 89 [cit. 19. září 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

²² MIŠŮT, Peter. Návrh novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí v připomínkovém řízení. *Ius Focus*, 2023, č. 78 [cit. 19. září 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

²³ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. 20 Co 49/2022

²⁴ § 434 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵ § 434 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění zákona č. 460/2016 Sb.

nicméně zcela jistě zajímavé sledovat, jak se dále tato problematika bude vyvíjet vzhledem k připravované úpravě kolizního opatrovnictví a jeho vynětí ze sociálně-právní ochrany dětí.²⁶

²⁶ MIŠŮT, Peter. Návrh novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí v připomínkovém řízení. *Ius Focus*, 2023, č. 78 [cit. 19. září 2023]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://beck-online.cz)

2 Postavení osvojence a potomků osvojitele v řízení o osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého

Osvojení je právní institut, který označuje přijetí cizí osoby za vlastní. Může být vnímáno jako jistá forma rodičovství, když dle § 795 OZ je předpokladem pro osvojení „*takový vztah mezi osvojitelem a osvojencem, jaký je mezi rodičem a dítětem, nebo že tu jsou alespoň základy takového vztahu.*“. Osvojenci tak zanikají vazby na předchozí rodinu a stává se členem nové rodiny. To ovšem úplně neplatí v případě osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého. Specifikum osvojení zletilého podle dikce ustanovení § 849 OZ tkví v tom, že mezi ostatními členy rodiny osvojitele a osvojencem (a také potomky osvojence) nevzniká příbuzenský poměr, a tudíž vůči nim osvojenec nenabývá ani žádných majetkových práv, nemá tedy vůči nim právo na výživné či dědické právo. Stejně tak osvojitel nenabývá žádných práv jak vůči potomkům osvojence, tak vůči osvojenci samotnému. Osvojenci i jeho potomkům jsou zachovány jejich vazby na původní rodinu, nedochází k jejich přetrhání.

2.1 Podmínky osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého

Osvojení zletilého je upraveno volněji než osvojení nezletilého²⁷ s tím, že se podle § 848 odst. 2 OZ pro osvojení zletilého použijí ustanovení o osvojení nezletilého přiměřeně. Můžeme si pouze domýšlet důvod volnosti úpravy osvojení zletilého. Například, zda by tato volnost mohla pramenit z přesvědčení zákonodárce o nadbytečnosti nadměrné úpravy tohoto institutu, když nedochází k přetrhání vazeb osvojence či úpravě jeho rodinných poměrů? Již ze samotné dikce zákona plyne výjimečnost²⁸ tohoto institutu, vzhledem k tomu, že zakotvuje rozdílné podmínky, za jakých je možno zletilého osvojit, v praxi tedy osvojení zletilého není tak užívaným institutem jako osvojení nezletilého.

Primární podmínkou osvojení zletilého je podle ustanovení § 846 OZ soulad s dobrými mravy. S ohledem na nezbytnost souladu s dobrými mravy, soud tento požadovaný soulad zkoumá ex offio, tedy z úřední povinnosti.²⁹ Je možné polemizovat nad otázkou, jaké konkrétní situace zákonodárce zamýšlel jako rozpor s dobrými mravy v případech osvojení zletilého. Na důvodovou zprávu k OZ se v tomto případě nelze zcela obrátit, neboť vyjma případu

²⁷ KORNEĽ, Martin. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 706–711.

²⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodinné právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 214.

²⁹ ŠIMARKOVÁ, Olga. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník*. Komentář. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2023, [cit. 29. září 2023]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://databaze.beck-online.cz).

tzv. zastřeného sňatku neuvádí širšího vysvětlení.³⁰ Podle Grygara z ustanovení § 846 OZ plyne povinnost posoudit jakékoli právní vztahy s ohledem na dobré mravy. Grygar také zastává názor, že je možné rozpor s dobrými mravy spatřovat například v případě, kdy by osvojení mělo být motivováno nebo mělo vést k jiným důsledkům, než zákonodárce předpokládal. Grygar však současně připustil, že vedlejší motivy či pohnutky jsou akceptovatelné pouze pokud nenaruší podstatu osvojení.³¹

Kromě souladu s dobrými mravy pak ustanovení § 848 odst. 1 OZ obsahuje další tři základní podmínky, které je třeba splnit, aby bylo možné osvojení zletilého povolit. První z nich je právě výjimečnost a existence důvodů hodných zvláštního zřetele. Podle důvodové zprávy je tímto důvodem například absence právních či pokrevních potomků či pokračovatelů ve svém díle (ať už vědeckém, uměleckém apod.), nebo v případě, kdy potomci existují, nicméně neposkytují náležitou pomoc v nemoci nebo ve stáří, případně jsou nedosažitelní nebo neznámého pobytu.³² Zda se v konkrétním případě důvody hodné zvláštního zřetele vyskytují, je pak na úvaze a posouzení soudu.³³

Stejně tak posuzuje soud i druhou z podmínek³⁴, kterou je přínosnost osvojení pro osvojitele a osvojence, případně alespoň pro jednoho z nich. V souvislosti s tímto se zkoumá taktéž, zda nedochází ke zneužití institutu osvojení, respektive možnosti jakýmkoli způsobem zneužít právní následky, které z osvojení plynou. Přínos by měl patrný především z důvodů, pro které je návrh na osvojení zletilého podáván, tento může spočívat v emocionální či materiální rovině. Jako přínos v materiální rovině Kornel uvádí posílení majetkových práv osvojence či osvojitele, typicky však půjde především o posílení majetkových práv osvojence v oblasti dědického práva. Pokud jde o emocionální přínos, pak Kornel uvádí zajištění pokračovatele rodu³⁵, dále však může jít o poskytnutí náležité pomoci v nemoci či stáří, kterou osvojitel absentuje.

Poslední důležitou podmínkou je absence újmy na zájmu třetích osob, především zájmu potomků osvojitele či osvojence. Osvojení nesmí zasáhnout do oprávněných zájmů třetích osob, a to ať už materiálních či nemateriálních.³⁶ Otázkou však může být, co konkrétně můžeme

³⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., zvláštní část, s. 211.

³¹ GRYGAR, Jiří. In: MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975*. Praha: Leges, 2016, s. 1285.

³² Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., zvláštní část, s. 211.

³³ ŠIMARKOVÁ, Olga. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2023, [cit. 29. září 2023]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://databaze.beck-online.cz).

³⁴ Tamtéž.

³⁵ KORNEL, Martin. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 706–711.

³⁶ ŠIMARKOVÁ, Olga. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2023, [cit. 29. září 2023]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://databaze.beck-online.cz).

považovat za újmu na těchto důležitých zájmech. Vícero autorů, jmenovitě například Grygar³⁷ nebo Šimarková³⁸, zastávají názor, že za újmu na důležitých zájmech nelze považovat případy v záležitostech dědických nebo vyživovacích. Této tezi však jiné autoři oponují, konkrétně Kornel, který uzavřel, že za újmu považuje právě i zákonné důsledky osvojení a že je pak na soudu, aby posoudil, jakou mírou činí osvojení újmu na důležitých zájmech potomků osvojitele.³⁹ Kolizí postavení osvojence a potomků osvojitele, respektive kolizí jejich zájmů, se pak budu blíže zabývat v následující podkapitole.

2.2 Kolize zájmů osvojence a potomků osvojitele v řízení o osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého

Posuzováním zákonných podmínek se zabýval také Krajský soud v Hradci Králové v řízení vedeném pod sp. zn. 18 Co 235/2016. V tomto řízení krajský soud rozhodoval jako odvolací soud o odvolání proti rozhodnutí, které vydal Okresní soud ve Svitavách. Rozhodnutím prvostupňového soudu byl zamítnut návrh manželů na osvojení zletilého. Jednalo se o manžele, kteří chtěli společně osvojit bývalého manžela své vnučky, neboť si s ním vybudovali „*velmi úzký vztah, který přetrval i po rozvodu jeho manželství s vnučkou osvojitelů, vnímají osvojence jako vlastního potomka, ten vypomáhá osvojitelům v domácnosti, pečuje o ně, pokládá je za své nejbližší osoby, zároveň se spolu s nimi stará i o jejich statek a hospodářství*“. Zletilý osvojenec si společně s vnučkou osvojitelů při sňatku také změnil příjmení tak, aby souhlasilo s příjmením osvojitelů, což dle slov jednoho z osvojitelů zaručuje, že bude vystupovat jako jejich pokračovatel a že se v budoucnu postará jak o hospodářství osvojitelů, tak o osvojitele samotné. Osvojitelé totiž měli za to, že nikdo z jejich potomků, a to včetně vnoučat a pravnoučat, nebude chtít pokračovat v péči o statek a hospodářství.

Z odůvodnění rozhodnutí plyne, že prvostupňový soud sice měl za splněnou podmínku souladu dobrých mravů, ač tomuto oponovaly dcery navrhovatelů, nicméně okresní soud tento rozpor s dobrými mravy neměl za prokázané.

Stejně tak měl okresní soud za splněnou podmínku přínosu osvojení vzhledem k výše demonstrovanému blízkému vztahu osvojitelů a osvojence. Okresní soud také uzavřel, že by osvojení nebylo na újmu důležitých zájmů potomků osvojitelů, když měl za to, že „*nejsou*

³⁷ GRYGAR, Jiří. In: MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975*. Praha: Leges, 2016, s. 1295.

³⁸ ŠIMARKOVÁ, Olga. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2023, [cit. 29. září 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

³⁹ KORNEL, Martin. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 706–711.

vylučně majetkové zájmy dětí osvojitelů pro posouzení toho, zda by případné osvojení bylo na újmu důležitých zájmů, rozhodující“.

Okresní soud však návrh zamítl z důvodu, že dle něj nebyla naplněna poslední podmínka pro osvojení zletilého, a to existence důvodů hodných zvláštního zřetele. Důvodem pro tento závěr byla skutečnost, že manželé měli tři dcery, přičemž alespoň jedna z nich manžele navštěvovala, poskytovala jim náležitou pomoc a současně projevila zájem pokračovat v jejich hospodářství. Prvostupňový soud tak uzavřel, že v tomto případě nedošlo k absenci pokračovatelů díla a současně, že v řízení nevyšlo najevo, že by dcery osvojitelů neposkytovaly náležitou pomoc a oporu.

Osvojitelé však proti rozhodnutí podali odvolání, když byli přesvědčeni o přítomnosti důvodů hodných zvláštního zřetele. Uvedené podpořili argumentací, že *„jejich vztah s osvojencem není běžným vztahem mezi dvěma, respektive třemi osobami, které by nebyly ve vzájemném rodinném poměru“*, když *„vztah osvojitelů a osvojence je po více let nesmírně blízký, kdy osvojitelé a osvojenec žijí ve společném statku, chovají se k sobě jako rodiče a potomek a projevují si vzájemnou veškerou možnou péči tak, jak tomu bývá mezi nejbližšími osobami“*.

Z dokazování u odvolacího soudu vyplynulo, že ani jedna z dcer osvojitelů s osvojením nesouhlasí, neboť jednak mají za to, že osvojenec osvojitele „zmanipuloval“, a to zřejmě především kvůli majetku, a jednak z důvodu, že osvojitelé mají kromě dcer taktéž vnoučata a pravnoučata, tedy že by pokračovatel v jejich díle mohl být přímo mezi členy rodiny a nebylo by třeba osvojovat „cizí“ osobu. Před odvolacím soudem přítom dvě ze tří dcer výslovně prohlásily, že by buďto převzaly odpovědnost za hospodářství nebo že by se alespoň na hospodářství nějakým dalším způsobem podílely.

Po provedeném dokazování odvolací soud souhlasil se závěrem soudu prvního stupně, tedy že nebyly naplněny předpoklady pro osvojení osvojence. Vedle absence důvodů hodných zvláštního zřetele nicméně odvolací soud uvedl, že nebyla naplněna taktéž podmínka výjimečnosti případu a absence újmy důležitých zájmů potomků osvojitelů. K majetkovým zájmům potomků osvojitelů se odvolací soud vyjádřil tak, že u osvojení zletilého je třeba majetkové zájmy brát v potaz, na rozdíl od osvojení nezletilého, neboť v případě osvojení zletilého již není primárním účelem péče osvojovaného, když k osvojení dochází především z jiných důvodů, ve většině případů hlavně za účelem nabytí dědického práva. Konkrétně uvedl, že *„Majetkové zájmy dětí osvojitelů je tedy proto třeba vzít v úvahu, jinými slovy důležité zájmy potomků osvojitelů mohou být i majetkové povahy, a to s ohledem na dědické právo osvojovaného, který by dědil spolu s potomky osvojitelů rovným dílem.“*

Výše popsaný závěr odvolacího soudu tak souhlasí s již výše citovaným názorem Kornela⁴⁰, tedy že osvojením zletilého může dojít k újmě na důležitých zájmech potomků osvojitelů. Pokud jde konkrétně o dědické právo, respektive právo na pozůstalost, pak vyvstává otázka, jakou mírou lze do dědického práva potomků osvojitele zasáhnout, tedy jakou mírou lze potomkům osvojitele způsobit újmu na jejich důležitých zájmech.

Problematickou oblastí bude možnost osvojitele pořídit závěť ve smyslu ustanovení § 1494 a násl. OZ. V případě, kdy dojde k osvojení zletilého, které není obdobou nezletilého, za účelem ustanovení potencionálního osvojence jako jediného dědice, a osvojitel takto učiní pořízení pro případ smrti ve formě závěti, pak je otázkou, zda a v jakém rozsahu by se vůbec na potomky osvojitele při dělení pozůstalosti dostalo.

Jednoduchým závěrem by bylo uvést, že potomci osvojitele požívají ochrany nepominutelného dědice ve smyslu § 1492 OZ, podle kterého „*pořízením pro případ smrti nelze zkrátit povinný díl nepominutelného dědice, který se práva na povinný díl nezřekl a nedošlo-li ani k vydědění*“. Znamená to tedy, že za předpokladu ustanovení osvojence osvojitelem jako jediného dědice ze závěti, potomci osvojitele, kteří nebyli vydědění, dědického práva nebo práva na povinný díl se nezřekli nebo nejsou dědicky nezpůsobilí⁴¹, mají i takto nárok na povinný díl, který představuje u zletilého potomka alespoň tolik, kolik činí čtvrtina jeho zákonného dědického podílu, u nezletilého potomka pak alespoň tolik, kolik činí tři čtvrtiny jeho zákonného dědického podílu.⁴² Neplatnost závěti tak opomenutí potomků nezakládá⁴³, nicméně práva na povinný díl se potomci musí sami dovolat.⁴⁴ V případě takového opomenutí, potažmo zkrácení, by však potomci osvojitele nebyli jeho dědici, nýbrž věřitelé osvojence, coby dědice ze závěti, a po tomto by se tak mohli domáhat vyplacení peněžní částky odpovídající jejich podílu ve smyslu ustanovení § 1643 odst. 2 OZ.⁴⁵

Je však možné, že nastane případ, kdy k osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého, dojde právě kvůli zjevném nezájmu jeho potomků či neposkytování náležité pomoci. Tyto dva důvody by současně mohly zakládat možnost pro vydědění potomků osvojitele, když neposkytnutí potřebné pomoci v nouzi a neprojevení opravdového zájmu, jaký by ze strany potomka měl být proječován jsou právě zákonnými důvody pro jejich

⁴⁰ KORNEL, Martin. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 706–711.

⁴¹ MUZIKÁŘ, Martin. In: In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník*. Komentář. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2023, [cit. 26. října 2023]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://beck-online.cz).

⁴² § 1643 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁴³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., zvláštní část, s. 369.

⁴⁴ MUZIKÁŘ, Martin. In: In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník*. Komentář. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2023, [cit. 26. října 2023]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://beck-online.cz).

⁴⁵ Tamtéž.

vydědění.⁴⁶ V tomto případě by už tak potomci osvojitele nárok na povinný díl neměli a osvojitel by mohl bez jakéhokoli omezení ve své závěti ustanovit jako jediného dědice svého potencionálního osvojence, samozřejmě za předpokladu neexistence manžela osvojitele.

Pokud k pořízení pro případ smrti nedojde, pak v případě osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého, osvojenec nabývá postavení nepominutelného dědice, když podle § 853 odst. 2 OZ osvojenec dědí v první zákonné třídě dědiců společně s potomky osvojitele a jeho manželem⁴⁷. Stejné postavení nabývají také potomci osvojovaného⁴⁸, pokud má osvojení pro ně následky, tedy pokud se narodili až po osvojení nebo pokud s osvojením projevíli souhlas⁴⁹. Vzhledem k postavení nepominutelného dědice pak podle § 1643 odst. 2 OZ zletilému osvojenci náleží alespoň tolik, kolik činí čtvrtina jeho zákonného dědického podílu, v případě nezletilých potomků osvojence pak alespoň tolik, kolik činí tři čtvrtiny jeho zákonného dědického podílu, nicméně bez pořízení pro případ smrti je pravděpodobné, že by podíly mezi osvojenecem a ostatními potomky osvojitele byly rovnocenné.⁵⁰

Z výše uvedeného tak dle mého názoru plyne, že buďto ustanovení osvojence jako dědice v závěti, případně získáním postavení nepominutelného dědice, osvojenec, případně jeho potomci, „zasahují“ do práv potomků osvojitele, když tímto fakticky dojde ke zkrácení povinných dílů potomků osvojitele. Ztotožňuji se tak s názorem Kornela⁵¹, neboť mám za to, že je možné, aby potomek osvojitele při osvojení jiné osoby subjektivně pocítil zásah do svých práv, typicky právě do dědického práva.

Zda by k zásahu do oprávněných zájmů potomků mohlo dojít, je nicméně na úvaze soudu. Pokud budou v budoucnu soudy při rozhodování o osvojení zletilého, které není obdobou nezletilého, následovat závěry Krajského soudu v Hradci Králové v řízení pod sp. zn. 18 Co 235/2016, tedy, že osvojením dojde k újmě na zájmu třetích osob, konkrétně ke zkrácení povinného dílu potomků osvojitele, pak bude právě třeba dále zkoumat, jaká míra újmy na zájmech třetích osob bude natolik závažná, že převýší přínos potencionálního osvojení. Soud bude konkrétně přihlížet k tomu, o kolik a jak významně se povinný díl potomků osvojitele zmenší s přihlédnutím k jeho vlastním majetkovým poměrům a současně také může přihlédnout

⁴⁶ § 1646 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁷ § 1635 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁸ § 853 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁹ § 852 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁰ § 1500 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁵¹ KORNEL, Martin. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 706–711.

k chování potomků osvojitelů vůči nim, tedy nakolik o ně projevují zájem či zda vynakládají náležitou pomoc a oporu.⁵²

2.3 Shrnutí

Vzhledem k absolutní povaze dědického práva se domnívám, že řádné zjištění splnění podmínek pro osvojení zletilého v řízení ve věcech osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého, je na místě, aby nedocházelo například ke svévolnému krácení povinných dílů dědiců, to bez ohledu na to, zda osvojitel učiní pořízení pro případ smrti či nikoli.

Výše nastíněná problematika však není v současné době širěji diskutována, respektive prozatím není otázka zásahů do majetkových zájmů potomků osvojitele prostřednictvím osvojení více upravena, když případ analyzovaný v předchozí podkapitole je jeden z mála, který se v povědomí širší odborné veřejnosti v poslední době objevil. Je tak třeba sledovat, zda obdobné případy budou častějším předmětem řízení v rozhodovací praxi soudů než doposud a zda budou následovat závěry Krajského soudu v Hradci Králové.⁵³

⁵² KORNEL, Martin. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 706–711.

⁵³ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. 18 Co 235/2016.

3 Zastoupení potomků osvojenice v řízení o osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého

3.1 Právní následky osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého, pro potomky osvojenice

Již v předchozí kapitole bylo nastíněno, že osvojení zletilého může mít pro potomky osvojenice právní následky. Zákonodárce v důvodové zprávě dospěl k názoru, že není možné převzít pravidlo o osvojování nezletilého, který již má své potomky, kdy osvojení má následky pro potomka osvojenice bez dalšího.⁵⁴ V ustanovení § 852 OZ tak zakotvil pravidlo, že osvojení bude mít pro potomky osvojenice právní následky v případě, pokud se narodili až po osvojení, tedy až po právní moci rozsudku o osvojení.⁵⁵ Potomci osvojenice tak získávají příbuzenský poměr k osvojiteli a práva s tímto spojená, jako je dědické právo či právo na výživné. Tento poměr však nenavazují se zbytkem osvojitelovy rodiny.⁵⁶ Neznamená to však, že dochází k přetrhání vazeb k původním předkům, respektive k původní rodině osvojenice.

V případě, že se potomci osvojenice narodili již před právní mocí rozsudku o osvojení, pak zákonodárce pro založení právních následků pro potomky osvojenice vyžaduje splnění podmínky udělení souhlasu potomků s osvojením. V souvislosti s tímto je však vhodné také poukázat na skutečnost, že zákonodárce v případě udělení souhlasu s osvojením užívá pojmu *potomci*, když tento zahrnuje kromě dětí osvojenice taktéž další descendenty jedince, tj. vnoučata, pravnoučata apod.⁵⁷, nicméně účastníky řízení o osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého, jsou pouze děti osvojovaného⁵⁸, tedy vnoučata, pravnoučata apod. v řízení nevystupují, i přesto, že je osvojení ovlivní, ať už přímo nebo zprostředkovaně.⁵⁹ Zákonodárce se tedy odklání od dikce § 852 OZ, když, jak uvedl Grygar⁶⁰, ZŘS nepřiznává ostatním potomkům procesní práva související s účastenstvím, ač jde o jejich zájmy, stejně jako dětem osvojenice. Podle Svobody se však v tomto typu řízení neuplatní zájmová definice účastníků zvláštních řízení, jak ji sám označuje, právě vzhledem k existenci úpravy účastenství

⁵⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., zvláštní část, s. 213.

⁵⁵ ŠIMARKOVÁ, Olga. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník*. Komentář. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2023, [cit. 26. října 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁵⁶ KORNEL, Martin. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2020. s. 715–717.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ § 448 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁹ SVOBODA, Karel. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 952–953.

⁶⁰ GRYGAR, Jiří. In: MACKOVÁ, Alena a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. Komentář. Praha: Leges, 2016, s. 759.

ve smyslu § 448 ZŘS.⁶¹ Opačný názor však zastává Dávid⁶², který má za to, že se zde zájmová definice účastníků podle § 6 ZŘS uplatní, a tedy účastníky řízení o osvojení zletilého by měli být i ostatní potomci osvojení, nikoli pouze děti osvojení, přičemž s názorem Dávída se ztotožňuje taktéž Kornel.⁶³ Osobně se přikláním k úsudku Dávída a Kornela, když je zcela jasné, že udělení souhlasu s osvojením má zásadní dopad na jejich postavení, potažmo úpravu jejich práv.

3.2 Souhlas potomků osvojení v řízení o osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého

K založení právních následků je třeba souhlasu potomků osvojení, jak již bylo uvedeno v předchozí podkapitole. Každý jednotlivý potomek musí souhlas vyslovit sám za sebe, neboť úprava nepřipouští, aby souhlas jednoho potomka měl účinky i pro jeho potomky.⁶⁴ Nelze tak tedy, aby potomek osvojovaného, který má sám děti, vyslovil souhlas s účinky i pro ně. Jak uvedl Grygar, souhlas není ani možný dovést prostřednictvím domněnky souhlasu, každý jednotlivý potomek tak musí udělit souhlas s osvojením výslovně.⁶⁵ V případě, že souhlas udělen nebude, nemá to vliv na schválení osvojení, nicméně pro tohoto potomka osvojení nebude mít žádné účinky, tento potomek pak přijde především o možnost dědit po osvojiteli nebo si nárokovat právo na výživné.⁶⁶

Náležitosti ani forma udělení souhlasu, nejsou v rámci právní úpravy zakotveny, když souhlas může být udělen například ústně do protokolu, nevyžaduje se tak například písemná forma souhlasu.⁶⁷ Stejně tak není upravena doba, do kdy je třeba souhlas vyslovit, autoři se však shodují na tom, že by tímto okamžikem mělo být vydání rozhodnutí o osvojení. Současně

⁶¹ SVOBODA, Karel. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 952–953.

⁶² DÁVID, Radovan. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Praktický komentář*. Komentář. [online databáze]. Praha: Wolters Kluwer, 2015, [cit. 26. října 2023]. Dostupné z: databáze aspi.cz

⁶³ KORNEL, Martin. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2020. s. 693–697.

⁶⁴ KORNEL, Martin. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2020. s. 715–717.

⁶⁵ GRYGAR, Jiří. In: MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975*. Praha: Leges, 2016, s. 1302.

⁶⁶ KORNEL, Martin. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2020. s. 715–717.

⁶⁷ Tamtéž.

dodávají, že by potomci, vůči kterým osvojení bude mít následky, měli být výslovně uvedeni ve výrokové části rozhodnutí.⁶⁸⁶⁹

Souhlas může udělit jak zletilý, tak nezletilý potomek. Zletilý potomek, jehož právo dát souhlas s osvojením svého předka není omezeno rozsahem vymezeným v rozhodnutí o omezení na svéprávnosti, může udělit souhlas bez dalšího. V případě, že rozsah omezení svéprávnosti bude zahrnovat i možnost udělit souhlas k osvojení svého předka, pak za tohoto potomka může udělit souhlas jeho opatrovník.⁷⁰

Pokud jde o nezletilého potomka, pak vyvstává otázka, v jakém věku je nezletilý potomek osvojovaného způsobilý souhlas vyslovit.

3.2.1 Způsobilost nezletilého potomka osvojenice udělit souhlas s osvojením zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého

V rámci právní úpravy osvojení zletilého není výslovně stanovena věková hranice nezletilého potomka, kdy je schopen projevit svou vůli a souhlas s osvojením udělit. Stejně tak o věkové hranici, kdy je potomek s to souhlas udělit tak, aby byl schopen porozumět následkům svého jednání, mlčí i důvodová zpráva k OZ. Můžeme jen spekulovat, z jakého důvodu došlo k absenci této úpravy nebo alespoň bližšího osvětlení důvodovou zprávou.

Právě prostřednictvím *analogie legis* nakonec skutečně autoři dospěli k jednotné shodě stanovení věkové hranice potomka osvojenice k udělení souhlasu. Autoři tedy analogicky dovodili, že nezletilý potomek je bez jakéhokoli zastoupení schopen projevit souhlas s osvojením svého předka po dosažení věku 12 let ve smyslu ustanovení § 806 OZ. Dle Smolíkové⁷¹ se u stanovení věkové hranice pro udělení souhlasu s osvojením vycházelo z toho, že tato hranice „*obecně zaručuje takovou míru mentální vyspělosti nezletilého, že tento je schopen si vytvořit i na tak závažnou otázku, jakou je osvojení, vlastní názor*“. Ostatně taktéž z důvodové zprávy vyplývá, že „*dítě starší dvanácti let je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento sdělit*.“⁷²

Současně je nutné poukázat na skutečnost, na kterou upozornil Kornel, že souhlas s osvojením předka nemá pro nezletilého takový dopad, jako by šlo o přímo jeho osvojení, tedy

⁶⁸ GRYGAR, Jiří. In: MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975*. Praha: Leges, 2016, s. 1303.

⁶⁹ KORNEL, Martin. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2020. s. 715–717.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ SMOLÍKOVÁ, Kateřina. In: MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975*. Praha: Leges, 2016. s. 1106–1107.

⁷² Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., zvláštní část, s. 218.

v případě osvojení nezletilého⁷³, proto, když zákonodárce dospěl k názoru, že k udělení souhlasu s vlastním osvojením postačí dosažení věku 12 let, pak není důvod se v případě udělení souhlasu s osvojením předka od této věkové hranice jakkoli odchylovat.

Uvedená věková hranice však není jediným rozhodujícím faktorem. Je třeba, aby nezletilý potomek osvojence byl natolik rozumově vyspělý, aby pochopil, k čemu svým souhlasem směřuje, tedy význam, obsah i následky svého jednání. Presumuje se, že nezletilý potomek mladší 12 let nedisponuje takovou vyspělostí, aby dokázal rozhodovat o svých záležitostech v souvislosti se všemi informacemi, které jsou mu dostupné. Neznamena to však, že dítě mladší 12 let automaticky nemůže být dostatečně rozumově vyspělé natolik, aby projevilo svůj názor a bylo schopno posoudit následky svého jednání. Tuto tezi potvrdil i Ústavní soud v nálezu ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13, kdy uvedl, že „*považuje dosažení 12 let za nejzazší možnou hranici a konstatuje, že dostatečnou rozumovou a emocionální vyspělost, kdy je už dítě schopné uceleně prezentovat bez větší újmy svůj názor před soudem, je nutné posuzovat případ od případu (nelze například vyloučit, že i devítileté dítě bude natolik rozumově a emocionálně vyspělé na to, aby bylo vyslechnuto přímo před soudem), přičemž většina dětí je schopna se vyjádřit ke svému budoucímu výchovnému uspořádání již po dosažení věku 10 let*“.

Nicméně ani v případě, kdy je nezletilý potomek osvojence starší 12 let, zde neexistuje záruka, že bude s to pochopit k jakým následkům jeho souhlas směřuje. Podle Rogalewiczové na věku a stupni rozumové vyspělosti záleží právě v tom smyslu, zda dítě „*bude schopno posoudit situaci v celkovém kontextu, včetně všech souvislostí a dopadů, které mu přináší a v budoucnu přinést může*.“ Z toho důvodu tak je nutné dítěti osvětlit následky související s jeho rozhodnutím a také i jaké následky by nastaly v případě rozhodnutí jiného, pokud je jasné, že si dítě některé negativní následky, které by mohly nastat na základě jeho rozhodnutí, neuvědomuje.⁷⁴

Domnívám se, že stojí za zmínku také aktuální úprava souhlasu nezletilého rodiče s osvojením svého dítěte. Podle ustanovení § 811 OZ nemůže souhlas s osvojením svého dítěte projevít nezletilý rodič mladší 16 let. Stejně jako Benešová⁷⁵ se domnívám, že úmyslem zákonodárce v této věci bylo chránit nezletilého rodiče od neuváženého zásahu do své integrity, jak psychické, tak fyzické, tím, že dojde k trvalému odloučení od dítěte. Podstatné však je,

⁷³ KORNEL, Martin. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2020. s. 715–717.

⁷⁴ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Možnosti aktivního zapojení dítěte do řízení. *Právní rozhledy*, 2018, roč. 26, č. 8. s. 267.

⁷⁵ BENEŠOVÁ, Ilona. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník*. Komentář. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2023, [cit. 26. října 2023]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://databaze.beck-online.cz).

že při stanovení věkové hranice pro udělení souhlasu nezletilým dítětem pro vlastní osvojení zákonodárce určil hranici 12 let, přičemž ve srovnání s hranicí 16 let je rozdíl mezi těmito věky v tomto životním úseku velmi výrazný, když dochází k velké progresi rozumových schopností. Při určení, zda rodič starší 16 let, který nenabyl plné svéprávnosti, je schopen udělit souhlas k osvojení svého dítěte, musí soud posoudit jeho rozumovou vyspělost a jeho schopnost porozumět následkům svého jednání⁷⁶, stejně jako v případě udělení souhlasu nezletilého dítěte s vlastním osvojením. Navíc podle výše uvedeného ustanovení nezletilý rodič do dosažení věku 16 let souhlas s osvojením svého dítěte nemůže udělit vůbec, ani kdyby byl dostatečně vyspělý, byla tak zcela vyloučena možnost jeho souhlas soudem přijmout.⁷⁷ Na tuto problematiku upozornil taktéž Kavalír⁷⁸, který k uvedenému přidal za příklad také věkovou hranici pro udělení souhlasu dítěte se změnou jména, potažmo příjmení, kdy věková hranice k udělení svého souhlasu, respektive vyjádření svého názoru, je stanovena na 15 let.⁷⁹

Pokud bychom tedy postupovali analogicky dle ustanovení § 806 a § 807 OZ, pak bude nutné nezletilého potomka ze strany soudu vyslechnout, respektive si na něj učinit názor, a to z důvodu zjištění nejen názoru dítěte, ale také zda opravdu má takovou rozumovou schopnost, aby dokázal o této otázce sám rozhodovat. Podle Smolíkové je třeba, aby vždy proběhlo takové osobní slyšení dítěte před soudem, a to i v případě, kdy je tvrzeno, že dítě není schopno pochopit následky svého jednání.⁸⁰ Současně musí být potomek poučen o účelu, obsahu a důsledcích souhlasu⁸¹, přičemž nadto by ještě měl být dle různorodých autorů také poučen o právu svůj souhlas odvolat.⁸²⁸³

Je možné uzavřít, že právo dítěte udělit souhlas s osvojením předka jednoznačně náleží mezi participaçní práva dítěte ve smyslu čl. 12 ÚPD a čl. 3 ÚVPD⁸⁴, když zaručuje dítěti, aby

⁷⁶ SMOLÍKOVÁ, Kateřina. In: MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975*. Praha: Leges, 2016. s. 1130.

⁷⁷ BENEŠOVÁ, Ilona. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2023, [cit. 26. října 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁷⁸ KAVALÍR, Jakub. Úvahy nad aplikací § 852 ObčZ. *Soudní rozhledy*, 2016, roč. 20, č. 11-12. s. 355.

⁷⁹ například § 19 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁰ SMOLÍKOVÁ, Kateřina. In: MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975*. Praha: Leges, 2016. s. 1108.

⁸¹ § 806 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁸² BENEŠOVÁ, Ilona. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2023, [cit. 26. října 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁸³ SMOLÍKOVÁ, Kateřina. In: MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975*. Praha: Leges, 2016. s. 1108.

⁸⁴ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Možnosti aktivního zapojení dítěte do řízení. *Právní rozhledy*, 2018, roč. 26, č. 8. s. 267.

projevilo své stanovisko k situaci, která se ho bezprostředně dotýká⁸⁵, tedy osvojení svého rodiče a případná změna jeho práv, povinností, potažmo postavení.

V případě, kdy soud dojde k závěru, že nezletilý potomek osvojenice není schopen posoudit důsledky svého jednání, tedy udělení či neudělení souhlasu s osvojením svého předka, či, za použití analogie, je mladší 12 let věku, vyvstává otázka, kdo by měl potomka zastoupit, především v případě, kdy se jedná o osvojení jeho rodiče, respektive jeho zákonného zástupce.

3.3 Zastoupení dítěte osvojenice v řízení o osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého

Otázka zastoupení nezletilého dítěte, které je mladší 12 let či není schopno pochopit důsledky svého jednání, pro udělení souhlasu s osvojením předka není v rámci právní úpravy nikterak zakotvena, stejně jako věková hranice pro samostatné udělení souhlasu, jak již bylo rozebráno v předchozí podkapitole. Jak uvedla Westphalová, v případě, že soud uzavře, že nezletilé dítě (jak mladší, tak starší 12 let) není schopno pochopit danou situaci, vytvořit si názor a sdělit jej, přistoupí soud k výslechu toho, kdo je schopen zájmy dítěte hájit.⁸⁶

Pokud jde o obecnou úpravu zastoupení dítěte rodiči, jakožto nositeli rodičovské odpovědnosti, pak podle § 892 odst. 1 OZ jsou rodiče nezletilého dítěte povinni jej zastupovat při právních jednáních, ke kterým není právně způsobilé. Znamená to, že, s výjimkou některých případů, mají rodiče nezletilého dítěte oprávnění i povinnost jednat za něj v jeho záležitostech. Těmito výjimkami bude například jednání týkající se vzniku a zániku manželství, výkon rodičovských povinností a práv, pokud již je nezletilé dítě rodičem, pořízení pro případ smrti nebo prohlášení o vydědění a jejich odvolání.⁸⁷ Další příklad pak může být právní jednání, ke kterému rodiče potřebují schválení soudu, především při jednáních týkající se správy jmění dítěte. Naposledy jsou rodiče omezeni jednat v případech, kde hrozí střet jejich zájmů se zájmy svého nezletilého dítěte.⁸⁸

Názor, že by ve věci udělení souhlasu s osvojením rodiče postačili rodiče dítěte, coby jeho zákonní zástupci (respektive ten rodič, který není osvojován) nastínil Kavalír.⁸⁹ Navázal tak na rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 24. 4. 2014, sp. zn. 20 C 31/2014, který rozebral v periodiku *Soudní rozhledy*.⁹⁰ Okresní soud v uvedeném rozhodnutí dospěl právě

⁸⁵ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha. Leges, 2016, s. 74–75

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 869–874.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ KAVALÍR, Jakub. Úvahy nad aplikací § 852 ObčZ. *Soudní rozhledy*, 2016, roč. 22, č. 11-12. s. 355.

⁹⁰ KAVALÍR, Jakub. Osvojení zletilého. *Soudní rozhledy*, 2014, roč. 20, č. 6. s. 219.

k názoru, že za nezletilé dítě v tomto případě mohou jednat jeho rodiče, když uvedl, že: „Za nezletilého potomka osvojence souhlas dle § 852 ObčZ může učinit i druhý rodič nezletilého jakožto jeho zákonný zástupce (nejčastěji je druhý rodič nezletilého zároveň manželem, resp. manželkou osvojovaného). Není žádný důvod nezletilému ustanovovat kolizního opatrovníka. Nejde ani o úkon (jednání), který by vyžadoval předchozí schválení soudem.“

Osobně se však z uvedeným neztotožňuji, neboť jsem přesvědčena, že v tomto případě může dojít minimálně k hrozbě kolize zájmů, k tomuto viz níže. Domnívám se tak, že zastoupení rodičem ve smyslu § 892 odst. 1 OZ není v tomto případě aplikovatelné. Otázkou tak bude, které ustanovení zákona je možné užít v případě nutnosti zjištění, kdo za nezletilé dítě bude ve věci udělení souhlasu s osvojením rodiče jednat.

Je možné, stejně jako v případě určení věkové hranice pro udělení souhlasu, postupovat analogicky podle ustanovení týkající se udělení souhlasu dítěte s vlastním osvojením, konkrétně tedy dle § 807 odst. 1 OZ. Podle tohoto ustanovení, nedosáhlo-li dítě věku alespoň 12 let, dá jeho jménem souhlas s osvojením jeho opatrovník, přičemž opatrovníkem soud jmenuje zpravidla OSPOD. V tomto případě by tak šlo o hmotněprávního opatrovníka vzhledem k realizaci práva nezletilého vyplývající z hmotného práva.⁹¹ Tento je jmenován za účelem udělení souhlasu za nezletilého, nicméně výsledkem tohoto jednání však nemusí být nutně souhlas s osvojením. Opatrovník je v této věci povinen zjistit veškeré skutečnosti, jako je názor dítěte, vztahy mezi dítětem a osvojitelem, schopnost pečovat osvojitele o dítě apod., a na základě tohoto pak souhlas udělit či neudělit.⁹² Řešení otázky zastoupení nezletilého dítěte prostřednictvím užití § 807 odst. 1 OZ za použití analogie navrhovali pak jmenovitě Kornel⁹³ nebo Cellar⁹⁴.

Poslední, obdobnou, variantou by bylo ustanovit dítěti kolizního opatrovníka. Jak jsem výše nastínila, domnívám se, že případ, kdy se má nezletilé dítě vyjádřit k tomu, zda souhlasí či nesouhlasí s osvojením svého rodiče, může zakládat alespoň hrozbu střetu zájmů, a to i v případě, kdyby snad měl dítě zastupovat pouze druhý z rodičů. Pak by bylo možné postupovat podle ustanovení § 892 odst. 3 OZ, podle kterého rodič „nemůže dítě zastoupit, jestliže by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi ním a dítětem nebo mezi dětmi týchž rodičů.“

⁹¹ SEDLÁK, Petr. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 604–606.

⁹² GRYGAR, Jiří. In: MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975*. Praha: Leges, 2016, s. 1111.

⁹³ KORNEL, Martin. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 715–717.

⁹⁴ CELLAR, Milan. Důsledky osvojení pro dědické právo. *Ad Notam*, 2015, roč. 21, č. 5, s. 7-12.

V takovém případě jmenuje soud dítěti opatrovníka. “ Možnost ustanovit kolizního opatrovníka nevyklučuje pro zjevný konflikt zájmů ani Grygar⁹⁵. Vzhledem ke skutečnosti, že souhlas potomka s osvojením rodiče má hmotněprávní, nikoli procesněprávní, účinky⁹⁶, by dle názoru Grygara⁹⁷ bylo na místě jmenovat kolizního opatrovníka podle hmotného práva, konkrétně podle obecného ustanovení k opatrovnictví § 460 OZ.

3.4 Shrnutí

Jak jsem již výše uvedla, osobně se v případě udělení souhlasu s osvojením rodiče jménem nezletilého dítěte nepřikláním k aplikaci § 892 odst. 1 OZ, tedy v rámci zákonného zastoupení rodičem tak, jak uvedl Kavalír.⁹⁸ V případě zastoupení rodičem, jakožto zákonným zástupcem, předpokládám kolizi zájmů, neboť i pokud bude dítě zastoupeno druhým z rodičů, pak i tento může mít subjektivní zájem na osvojení svého manžela, což dle mého názoru plyne i ze skutečnosti, že podle § 850 odst. 2 OZ je podmínkou schválení osvojení zletilého souhlas manžela osvojence. Ani v případě, kdy je již manželství rozvedeno nebo kdy rodiče dítěte sezdaní vůbec nebyli, neshledávám absenci kolizi zájmů, i tak zde předpokládám alespoň částečný subjektivní zájem na osvojení druhého rodiče dítěte. V praxi se například totiž často můžeme setkat s tak nekvalitními vztahy mezi bývalými manželi, kteří jsou si až schopni činit úmyslné „naschvály“ vycházející pouze z osobní nevraživosti, tedy pokud by bývalý manžel osvojovaného zastupoval jejich dítě, pak si můžeme dovodit, že by zákonný zástupce dítěte nemusel udělit souhlas s osvojením jen ze zlomyslnosti či „škodolibosti“.

Domnívám se, že logickým postupem by bylo ustanovení opatrovníka, a to buďto opatrovníka kolizního ve smyslu § 892 odst. 3 OZ, případně opatrovníka ve smyslu § 807 odst. 1 OZ za použití *analogie legis*. Osobně se však k přikláním k variantě ustanovení kolizního opatrovníka ve smyslu § 892 odst. 3 OZ. Kolizní opatrovník je podle tohoto ustanovení nezletilému dítěti ustanoven, pokud alespoň hrozí střet zájmu mezi rodiči, coby zákonnými zástupci, a nezletilým dítětem, přičemž fakticky k této kolizi zájmů nemusí dojít. Podle Rogalewiczové se toto pravidlo v praxi vztahuje na všechna řízení, kde jsou účastníky rodiče i jejich nezletilé děti.⁹⁹ Účastníky řízení o osvojení zletilého jsou podle § 448 ZŘS kromě

⁹⁵ GRYGAR, Jiří. In: MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975*. Praha: Leges, 2016, s. 1111.

⁹⁶ WENZLOVÁ, Michaela. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2023, [cit. 26. října 2023]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://db.beck-online.cz).

⁹⁷ GRYGAR, Jiří. In: MACKOVÁ, Alena a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 758.

⁹⁸ KAVALÍR, Jakub. Úvahy nad aplikací § 852 ObčZ. *Soudní rozhledy*, 2016, roč. 22, č. 11-12. s. 355.

⁹⁹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. (Kolizní) opatrovnictví v případech s mezinárodním prvkem. *Právo a rodina* [online databáze], 2023, roč. 25, č. 9, [cit. 31. října 2023]. Dostupné z: [databáze aspi.cz](https://db.aspi.cz).

osvojence taktéž manžel osvojence a jeho děti. Z předmětného lze tedy dovodit, že právě v tomto typu řízení, kdy účastníky jsou rodiče nezletilého dítěte, i dítě samotné, je na místě, aby byl dítěti ustanoven opatrovník, konkrétně právě kolizní opatrovník vzhledem k možné kolizi zájmů. Jak uvedla Rogalewiczová, rodič by mohl být v řízení zástupcem dítěte v případě, kdy bude zcela jasné, že na výsledku řízení, potažmo řízení jako takovému, tento rodič nemá jakýkoli zájem a jeho jediným zájmem bude jen a pouze zájem nezletilého dítěte.¹⁰⁰

¹⁰⁰ ROGALEWICZOVÁ, Romana. (Kolizní) opatrovnictví v případech s mezinárodním prvkem. *Právo a rodina* [online databáze], 2023, roč. 25, č. 9, [cit. 31. října 2023]. Dostupné z: databáze aspi.cz.

4 Provádění výsledků biologických rodičů osvojení v řízení ve věcech osvojení

4.1 Dokazování v řízení podle ZŘS

Dokazování je postup soudu, který spočívá v zjišťování skutkového stavu.¹⁰¹ V řízeních podle ZŘS je dokazování ovládáno především vyšetřovací zásadou. Ta obecně převažuje právě v nesporných řízeních, ve sporných řízeních podle OSŘ se objevuje sporadicky. Vyšetřovací zásada vyjadřuje, mimo jiné, povinnost soudu zjištění podstatných skutečností pro rozhodnutí ve věci samé z úřední povinnosti.¹⁰² Neznamená to, že by soud měl nahrazovat veškerou procesní aktivitu účastníků.¹⁰³ Tito totiž mají i v řízení podle ZŘS povinnost tvrzení a důkazní, břemeno tvrzení a důkazní je však zpravidla netíží na rozdíl od sporného řízení.¹⁰⁴ V porovnání se sporným řízením však zde nemusí neaktivita účastníka být postižena neúspěchem ve věci.¹⁰⁵

Rozhodné skutečnosti však přednáší také účastníci řízení, nicméně soud těmito není nijak omezen¹⁰⁶, těmito skutečnostmi jsou okolnosti podstatné pro rozhodnutí ve věci samé, především skutečnosti ovlivňující další vedení řízení.¹⁰⁷ Skutečnosti podstatné pro rozhodnutí ve věci samé mohou účastníci podle § 20 odst. 2 ZŘS uvádět až do vydání či vyhlášení rozhodnutí, koncentrace řízení se tak ve většině případů řízení podle ZŘS nebude uplatňovat. Výjimkami, kde se koncentrace naopak uplatní, jsou například řízení o úschovách či řízení o soudním prodeji zástavy.¹⁰⁸ Stejně tak se v těchto tzv. jiných řízeních uplatní i břemeno tvrzení a důkazní.¹⁰⁹ Soud má také oprávnění překročit rozsah navržených důkazů a může tak provést i jiné než účastníky dříve navržené důkazy ke zjištění skutkového stavu.¹¹⁰

Pokud jde o provádění dokazování, pak se subsidiárně užívá ustanovení § 122 OSŘ, tedy, že je soud provádí především u jednání, prostřednictvím jiného soudu, případně i mimo jednání,

¹⁰¹ SVOBODA, Karel. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 44–46.

¹⁰² SVOBODA, Karel. Průběh řízení a dokazování ve zvláštních řízeních soudních. *Jurisprudence*. 2014, č. 2, s. 23.

¹⁰³ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., zvláštní část, s. 24.

¹⁰⁴ SVOBODA, Karel. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 44–46.

¹⁰⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., zvláštní část, s. 24.

¹⁰⁶ § 20 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁷ SVOBODA, Karel. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 37–43.

¹⁰⁸ SVOBODA, Karel. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 44–46.

¹⁰⁹ SVOBODA, Karel. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 37–43.

¹¹⁰ § 21 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

nicméně speciální úpravou je možnost provádět dokazování při takzvaném jiném soudním roku¹¹¹, pokud je to účelné a umožňuje-li to povaha věci.¹¹²

Stav věci, respektive skutečnosti podstatné pro rozhodnutí ve věci samé, zjišťuje soud za pomoci důkazních prostředků. Jejich demonstrativní výčet je stanoven v ustanovení § 125 OSŘ, jedná se tak například o znalecký posudek, výslech svědků či výslech účastníků. Co se týče řízení podle ZŘS, pak v některých typech řízení je vyžadováno provedení specifických důkazních prostředků, například právě v řízení ve věcech osvojení, kde je soud povinen alespoň jednou v řízení rodiče osvojenice vyslechnout.¹¹³

Právě výslech účastníků je pak v rámci obecných ustanovení ZŘS upraven v § 22 ZŘS. Jde o speciální úpravu ve srovnání s úpravou podle OSŘ, kdy podle ustanovení § 131 OSŘ je výslech účastníků možný jen, pokud „*dokazovanou skutečnost nelze prokázat jinak a jestliže s tím souhlasí účastník, který má být vyslechnut*“. Pokud by soud v řízení přistoupil k výslechům účastníků mezi prvními důkazními prostředky a následně podle těchto směřoval k dalšímu dokazování, pak se dle Hromady jedná o chybný postup soudu.¹¹⁴ Co se týče výslechů účastníků coby důkazního prostředku v rámci řízení podle ZŘS, pak podle § 22 ZŘS je „*výslech účastníků možné nařídít vždy, je-li toho ke zjištění skutkového stavu třeba*“, přičemž ani souhlasu tohoto účastníka se nevyžaduje na rozdíl od úpravy dle OSŘ. Vyjma již výše zmíněných jiných řízení, nemá výslech subsidiární povahu ve vztahu k ostatním důkazním prostředkům, když podle Podrazilů jsou účastníci „*nejlepším zdrojem informací*“.¹¹⁵ I důvodová zpráva k tomuto ostatně uvádí, že se nevyžaduje subsidiarita tohoto důkazního prostředku, respektive se nevyžaduje, aby byl výslech účastníka využit až v případě, kdy zjišťovanou skutečnost nepůjde dokázat jinak.¹¹⁶ Neznaменá to však, že výslech účastníka bude primárním či jediným důkazním prostředkem v řízeních dle ZŘS, výslech by podle Svobody měl být uskutečněn především za předpokladu, že se bude jevit jako reálné, že výpověď bude skutečným zdrojem všech okolností podstatných pro rozhodnutí ve věci samé, stále tak jde „pouze“ o podpůrný důkazní prostředek.¹¹⁷

¹¹¹ SVOBODA, Karel. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 44–46.

¹¹² § 18 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

¹¹³ § 437 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁴ HROMADA, Miroslav. In: SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád*. Komentář. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 10. listopadu 2023]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://www.beck-online.cz).

¹¹⁵ PODRAZIL, Petr. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 42.

¹¹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., zvláštní část, s. 24.

¹¹⁷ SVOBODA, Karel. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 46–49.

Postup při výslechu účastníka je pak upraven subsidiárně podle ustanovení § 126 odst. 3 OSŘ.¹¹⁸ Účastník je povinen dostavit se k jednání v návaznosti na předvolání soudu a současně je povinen vypovídat, pod hrozbou uložení pořádkové pokuty.¹¹⁹

4.2 Dokazování v řízení ve věcech osvojení nezletilého

Pokud jde o řízení ve věcech osvojení nezletilého, potažmo řízení ve věcech osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého, pak řízení ve věcech osvojení bude taktéž ve smyslu obecných ustanovení ZŘS ovládáno vyšetřovací zásadou, stejně tak se neužije koncentrace řízení, jak bylo nastíněno výše.

Předmět dokazování pak bude ovlivněn konkrétními typy dílčích řízení¹²⁰, nicméně obecně bychom mohli uzavřít, že tímto budou předpoklady osvojení ve smyslu ustanovení § 795 OZ. Může jít tedy o skutečnosti, ze kterých bude možné usuzovat existenci zájmu osvojení pro osvojovaného, dosavadní poměry osvojovaného a osvojitele, respektive vztah mezi osvojencem a osvojitelem, jakým způsobem se bude vyvíjet další soužití mezi osvojitelem a osvojencem nebo i schopnost osvojitele nahradit rodiče či řádně vykonávat rodičovskou odpovědnost. Zjišťován bude v určité míře také zdravotní stav osvojitele nebo zda zde neexistuje rozpor se zájmy dětí osvojitele.¹²¹

Podle ustanovení § 437 odst. 1 ZŘS soud vyslechne alespoň jednou v řízení rodiče osvojovaného dítěte. Toto ustanovení je tzv. *lex specialis* v poměru k ustanovení § 22 ZŘS, neboť ustanovení § 437 ZŘS stanoví výslech rodiče obligatorně. Jediné výjimky, kdy výslech biologického rodiče nebude nutné nařídit, jsou taxativně vymezeny v odstavci prvním § 437 ZŘS, konkrétně jde o případy, kdy „*rodič není schopen projevit svou vůli nebo rozpoznat následky svého jednání nebo je ovládnout, zdržuje se na neznámém místě, a toto místo se nepodařilo soudu ani při vynaložení potřebné pečlivosti v součinnosti s dalšími orgány veřejné moci zjistit, rodič byl zbaven rodičovské odpovědnosti a současně práva dát souhlas k osvojení, nebo svéprávnost rodiče byla ve věci udělení souhlasu k osvojení omezena*“.

¹¹⁸ SVOBODA, Karel. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 46–49.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 218.

¹²¹ SVOBODA, Karel. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 907–913.

Výslech je pak soudem veden buďto jako výslech účastníka dle § 22 ZŘS ve spojení s § 431 ZŘS či jako výslech svědka ve smyslu § 126 OSŘ, podle toho, zda rodiče osvojení jsou účastníkem řízení či nikoli.¹²²

Rodič osvojení je dle § 431 odst. 1 ZŘS účastníkem řízení, nestanoví-li zákon něco jiného. Toto ustanovení odkazuje na ustanovení § 432 ZŘS, které stanoví případy, kdy rodič osvojení účastníkem řízení není a kdy účastníkem být přestává. Podle odstavce prvního tohoto ustanovení rodič osvojení není účastníkem, pokud byl zbaven rodičovské odpovědnosti a současně práva dát souhlas k osvojení, jeho svéprávnost byla ve věci udělení souhlasu k osvojení omezena, nebo udělil souhlas k osvojení před podáním návrhu na osvojení. Rodič osvojení pak přestává být účastníkem řízení dnem nabytí právní moci rozhodnutí, kterým je určeno, že není třeba jeho souhlasu s osvojením.¹²³

4.2.1 Spojování výsledku biologických rodičů v řízení ve věcech osvojení s jinými úkony před soudem

Otázka výsledku rodičů byla zčásti předmětem zprávy o šetření VOP, konkrétně Zprávy o šetření ze dne 5. 4. 2016, sp. zn. 857/2016/VOP. V předmětné věci šlo o přezkum ze strany VOP, zda došlo k pochybení Magistrátu města Havířova, respektive OSPODu města Havířova, a Krajského úřadu Moravskoslezského kraje při poskytnutí informací o procesu osvojení nezletilého. VOP uvedené zkoumala na podnět budoucích osvojitelů, kteří měli nezletilé dítě v tzv. předadopční péči, tedy v péči před osvojením ve smyslu ustanovení § 823 a násl. OZ. Budoucí osvojitelé spatřovali pochybení v postupu soudu, který dohledával biologickou matku dítěte, když měli za to, že biologická matka dítěte již ztratila všechna práva k dítěti předchozím udělením souhlasu s osvojením. S ohledem na podnět budoucích osvojitelů tak VOP přistoupila k šetření poskytnutého poradenství k procesu osvojení a jakou odbornou přípravu budoucí osvojitelé obdrželi.

VOP se kromě otázky učiněných kroků kolizního opatrovníka osvojení, zaměřila především na problematiku nutnosti výsledku biologické matky dítěte ve smyslu § 437 ZŘS, když soud tento vyžadoval a za tímto účelem se pokoušel biologickou matku dítěte znovu dohledat, a to i přes její již dříve udělený souhlas s osvojením. Proces dohledávání biologické matky za účelem jejího výsledku tak způsoboval protahování délky soudního řízení, když soud prozatím nepřistoupil k využití výjimky podle § 437 odst. 1 písm. b) ZŘS. S uvedeným

¹²² ŠÍNOVÁ, Renáta. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 219.

¹²³ § 432 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

postupem se dle Zprávy neztotožňovaly pracovnice krajského úřadu, když dle jejich zjištění „soud již k samostatnému výsledku biologických rodičů nepřistupuje, dal-li rodič souhlas s osvojením před soudem“. Podle VOP tak uvedené svědčí o tom, že soudy v praxi spojují udělení souhlasu s osvojením biologickým rodičem ve smyslu § 809 a násl. OZ ve spojení s § 436 ZŘS s jeho výsledkem podle ustanovení § 437 ZŘS. Otázkou tak je, a touto se zabývala i VOP ve Zprávě, zda je tento postup soudů vlastně možný.

VOP se v této souvislosti obrátila na Šínovou, která měla VOP pomoci osvětlit, zda je postup soudů spočívající ve spojování úkonů udělení souhlasu rodiče s osvojením a jeho současného výsledku ve smyslu § 437 ZŘS v souladu s právem. Šínova uzavřela, že výslech postačí provést jen jednou, tedy „pokud byli rodiče slyšeni v řízení o preadopční péči, v řízení o osvojení to již není třeba“. Podle Šínové procesní postupy soudů, kdy provádí úkon výsledku biologického rodiče i v rámci jiného dílčího řízení než přímo řízení o osvojení, jsou v souladu s ustanoveními právního řádu, když má soud vyslechnout rodiče alespoň jednou v řízení ve věcech osvojení.¹²⁴ Nicméně doplnila, že pokud by došlo k udělení souhlasu do protokolu před zahájením jakéhokoli dílčího řízení, tak jako se stalo v případě, kterým se zabývala VOP, pak je třeba biologického rodiče opětovně vyslechnout.

Biologická matka dítěte v tomto konkrétním případě udělila souhlas do protokolu právě před zahájením řízení a uplynutím 3 měsíců od udělení souhlasu jí byl pozastaven výkon práv a povinností vyplývající z rodičovské odpovědnosti.¹²⁵ Z toho důvodu bylo dovozeno, že postup soudu v tomto případě, kdy se pokoušel biologickou matku dohledat za účelem výsledku, je v souladu s právní úpravou, ač pracovnice krajského úřadu zastávaly postoj jiný.

Ustanovení § 437 odst. 1 ZŘS stanoví, že soud rodiče osvojení vyslechnout alespoň jednou v řízení ve věcech osvojení. Řízení ve věcech osvojení se však rozpadá na vícero dílčích řízení¹²⁶, které jsou demonstrativně vymezeny v ustanovení § 427 ZŘS¹²⁷, je tak otázkou, zda je výslech nutný provést v určité konkrétní části řízení, respektive přímo v řízení o osvojení, či zda postačí výslech provést v rámci i jiného dílčího řízení, případně ještě před samotným zahájením řízení ve věcech osvojení.

Podle Šínové je třeba povinnost provést výslech biologického rodiče chápat jako povinnost „vztahující se na řízení ve věcech osvojení nezletilého jako celek, a nikoli na jednotlivá

¹²⁴ § 437 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

¹²⁵ BENEŠOVÁ, Ilona. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník*. Komentář. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2023, [cit. 10. listopadu 2023]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://www.beck-online.cz).

¹²⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., zvláštní část, s. 76.

¹²⁷ SVOBODA, Karel. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 866–871.

řízení“¹²⁸, povinnost provést výslech biologického rodiče by tak měla být splněna provedením ve kterémkoli jeho dílčím řízení. Na tomto základě tak mohl být stanoven výše citovaný závěr Šínové, který byl obsahem Zprávy o šetření VOP.

Ostatně stejně jako Šínová si ustanovení § 437 ZŘS vyložila i Trávníková, která taktéž dovodila, že v případě, kdy rodič udělí souhlas s osvojením ještě před podáním návrhu na osvojení, je třeba jej znovu vyslechnout.¹²⁹

Opačný názor nicméně zastává Svoboda.¹³⁰ Ten výkladem ustanovení § 437 ZŘS dospěl k názoru, že výslech biologických rodičů osvojenice je třeba provést v rámci řízení o osvojení, tedy v řízení, kde soud rozhoduje o tom, zda osvojení povoleno bude či nebude. Podle Svobody však nelze provést výslech biologického rodiče osvojenice ve smyslu citovaného ustanovení v rámci úkonů v jiných řízeních, která jsou nedílnou součástí řízení o osvojení¹³¹, jako je Šínovou zmíněné řízení o preadopční péči¹³², tedy řízení o předání dítěte do péče před osvojením. Nadto Svoboda současně zastává názor, že, i tehdy, kdy byl výslech rodiče osvojenice již proveden v rámci vlastního řízení o osvojení, je třeba, aby v případě jiných dílčích řízeních, postavených naroveň řízení o osvojení, byli rodiče osvojenice znovu vyslechnuti ve smyslu § 437 ZŘS. Příkladem uvádí Svoboda řízení o určení, zda je třeba souhlasu rodičů k osvojení, řízení o zrušení osvojení nebo o ustavení nezrušitelného osvojení.¹³³

4.3 Shrnutí

Osobně se ztotožňuji se závěry Šínové a Trávníkové, neboť se domnívám, že výkladem ustanovení § 437 ZŘS nezískáváme odpověď, kdy přesně v řízení je třeba výslechu provést. Vzhledem k užití sousloví „řízení ve věcech osvojení“ dovozují, že je k provedení výslechu možné přikročit během kteréhokoli dílčího řízení za předpokladu, že bude řízení již zahájeno.

Mám také za to, že postup soudu spočívající v dalším neprovádění výslechu biologických rodičů dítěte, když byl tento proveden například již v řízení o předání dítěte do péče před osvojením, může mít přínos především co se týče urychlení celého procesu, respektive řízení ve věcech osvojení, kdy všechny podstatné informace a skutečnosti od biologického

¹²⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 219.

¹²⁹ TRÁVNÍKOVÁ, Blanka. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. Komentář*. [online databáze]. Praha: Wolters Kluwer, 2023, [cit. 10. listopadu 2023]. Dostupné z: databáze aspi.cz.

¹³⁰ SVOBODA, Karel. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštích řízeních soudních. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 907–913.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Zpráva o šetření VOP ze dne 5. 4. 2016, sp. zn. 857/2016/VOP, odst. 9.

¹³³ SVOBODA, Karel. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštích řízeních soudních. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 907–913.

rodiče soud zjistí najednou a nebude tak třeba biologického rodiče znovu dohledávat či předvolávat.

Závěr

Cílem diplomové práce na téma Vybrané aspekty v řízení ve věcech osvojení bylo se zaměřit na vybranou problematiku týkající se osvojení a řízení ve věcech osvojení.

Prvním z vybraných aspektů byla problematika kolize rolí OSPODu v řízení ve věcech osvojení nezletilého. V této práci bylo nastíněno postavení OSPODu v řízení ve věcech osvojení nezletilého obecně, jeho postavení coby kolizního opatrovníka a v této souvislosti také kolize jeho rolí. Jednou z otázek, které při výkonu opatrovnictví OSPODu mohou vyvstat, je v případě, kdy OSPOD již dítěti poskytoval sociálně právní ochranu před zahájením jakéhokoli řízení, zda v tomto nenastává kolize postavení tohoto orgánu, když jednak vykonával hmotněprávní opatrovnictví a následně by měl vykonávat opatrovnictví procesněprávní povahy. Mohlo by tak docházet ke kumulaci rolí OSPODu a tím také k možné kolizi. V tomto případě jsem se ztotožnila s rozhodnutím Krajského soudu v Hradci Králové, sp. zn. 20 Co 49/2022, tedy, že jsem v těchto případech kolizi rolí OSPODu nespárovala, když podstatou zastupování nezletilého je chránit a prosazovat jeho zájmy a OSPOD, který již sociálně právní ochranu vykonával, je více než lépe srozuměn se situací konkrétního nezletilého dítěte a bylo by tak dle mého mínění neefektivní, pokud by došlo k předání funkce opatrovníka do rukou advokáta či fakticky místně nepřislušného OSPODu.

Druhou z otázek, které v rámci této problematiky vyvstaly, byla, zda OSPOD, který podal návrh na zahájení řízení, může v řízení vykonávat roli kolizního opatrovníka. Tato konkrétní otázka je aktuálně upravena přímo v ZŘS, a to tak, že uvedené přípustné není, nicméně v předcházející právní úpravě tento postup možný byl. Cílem této části diplomové práce bylo tak zhodnotit, zda je aktuální řešení efektivní, a to i s ohledem na to, že tato problematika již byla předmětem několik diskusí, když vícero autorů navrhovalo změnu v tom smyslu, že by se výkon opatrovnictví přenesl na jiné orgány nebo pod jiné, nově zakotvené, profese. Analýzou uvedené problematiky bylo zjištěno, že v současné době byla tato věc znovu řešena, když v rámci procesu přijímání návrh zákona, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, byla otázka vynětí hromadného opatrovnictví, tedy i kolizního opatrovnictví, nezletilých ze sociálně-právní ochrany dětí, nicméně v návaznosti na připomínkové řízení byla nová úprava hromadného opatrovnictví z připravované novely vyňata a není tak jisté, zda k úpravě v tomto rozsahu nakonec dojde.

V další části této diplomové práce jsem se zaměřila na možnou kolizi zájmů potomků osvojitele a osvojence v případech osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého.

Byly nastíněny podmínky osvojení zletilého, které není obdobou nezletilého, přičemž více rozebrána byla právě podmínka absence újmy na zájmu třetích osob, především zájmu potomků osvojitele či osvojence. Konkrétně byla zpracována otázka kolize zájmů potomků osvojitele a zletilého osvojence, především z hlediska dědického práva. Analýzou rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové, sp. zn. 18 Co 235/2016, a aplikací ustanovení dědického práva jsem dospěla k názoru, že přijetí osvojence za vlastního lze zasáhnout do zájmů či práv potomků osvojitele, a to bez ohledu na to, zda osvojitel učiní pořízení pro případ smrti či nikoli.

V třetí části diplomové práce jsem se zabývala zastoupením potomků osvojence v řízení o osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého. Tato problematika není v rámci právního řádu nikterak upravena, když je upraveno pouze zastoupení nezletilého osvojence v rámci udělování souhlasu s vlastním osvojením, případně věková hranice, kdy není zastoupení nezletilého osvojence vyžadováno a nezletilý osvojenec může souhlas s osvojením vyjádřit sám, nicméně zastoupení, potažmo jakákoli věková hranice pro udělení souhlasu s osvojením rodiče upravena není. Pokud jde však o nezletilého potomka zletilého osvojence v řízení o osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého, pak bylo třeba se vypořádat s otázkou, kdy je nezletilé dítě schopné projevit svůj názor, a v případě, kdy takové potencionální hranice nedosáhne, bylo nutné určit, kdo za tohoto nezletilého potomka souhlas s osvojením rodiče může udělit. Za pomocí analogie jsem, stejně jako vícero autorů, dospěla k názoru, že ke stanovení věkové hranice pro udělení souhlasu postačí věk 12 let, stejně jako u udělení souhlasu s osvojením vlastním.

Dále jsem se zabývala právě otázkou zastoupení potomka, kdy jsem nastínila tři možné situace řešení absence právní úpravy. Jednou z těchto možností je zákonné zastoupení rodiči, tedy že by v případě osvojení jednoho z rodičů, by nezletilé dítě zastoupil rodič druhý. S tímto řešením jsem se však neztotožnila, neboť se domnívám, že zde může dojít ke kolizi zájmů dítěte se zájmy svých rodičů.

K dalšímu možnému řešení jsem dospěla za použití analogie, tedy že souhlas s osvojením rodiče by za dítě mohl udělit opatrovník, ve smyslu ustanovení týkající se udělení souhlasu dítěte s vlastním osvojením, konkrétně tedy dle § 807 odst. 1 OZ.

Poslední variantou, ke které jsem dospěla, by bylo ustanovit dítěti kolizního opatrovníka, neboť kolizní opatrovník je podle ustanovení § 892 odst. 3 OZ nezletilému dítěti ustanoven, pokud alespoň hrozí střet zájmu mezi rodiči, coby zákonnými zástupci, a nezletilým dítětem, přičemž fakticky k této kolizi zájmů nemusí dojít. S ohledem na účastenství jak osvojence, tak jeho dítěte a jeho manžela, jsem uzavřela, že by bylo na místě, aby byl dítěti ustanoven právě kolizní opatrovník vzhledem k možné kolizi zájmů.

Pokud jde o poslední část této diplomové práce, pak tato se týkala dokazování v řízení ve věcech osvojení, konkrétně otázky výsledku biologických rodičů dítěte v řízení o osvojení nezletilého. Problematika vyplynula především ze Zprávy o šetření VOP, kde bylo zkoumáno pochybení orgánu v rámci řízení o osvojení nezletilého na podnět osvojitelky. Během šetření bylo zjištěno, že soudy v praxi často přistupují k tomu, že výslech rodičů osvojenice ve smyslu § 437 ZŘS učiní již například během řízení o preadopční péči, nikoli v rámci vlastního řízení o osvojení. Po analýze právní úpravy a názorů dalších autorů jsem v rámci této problematiky zhodnotila, že postup soudů, kdy výsledky rodičů nečiní v rámci vlastního řízení o osvojení, ale i v jiném dílčím řízení ve věcech osvojení, je v souladu s výkladem předmětných ustanovení.

Seznam použitých zdrojů

Komentáře

ROGALEWICZOVÁ, Romana a kol. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2018, 782 s.

SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020, 1156 s.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020, 1250 s.

SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 19. září 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2023, [cit. 29. září 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655–975*. Praha: Leges, 2016, 2064 s.

MACKOVÁ, Alena a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. Praha: Leges, 2016, 864 s.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Praktický komentář. Komentář*. [online databáze]. Praha: Wolters Kluwer, 2015, [cit. 26. října 2023]. Dostupné z: databáze aspi.cz

JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. Komentář*. [online databáze]. Praha: Wolters Kluwer, 2023, [cit. 10. listopadu 2023]. Dostupné z: databáze aspi.cz.

Monografie

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodinné právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 416 s.

ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016, 352 s.

ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. Praha: C. H. Beck, 2015. 384 s.

Články

ŠÍNOVÁ, Renáta. Ke jmenování kolizního opatrovníka v řízení ve věcech péče o nezletilé po novelizaci § 469 ZŘS. *Právní rozhledy*. 2017, č. 23-24, s. 829.

ROGALEWICZOVÁ, Romana. Orgán sociálně-právní ochrany dětí jako kolizní opatrovník dítěte. Právní rozhledy, 2015, roč. 10, č. 20. s. 713-719.

ROGALEWICZOVÁ, Romana. Jaký bude další osud kolizního opatrovnictví? Právo a rodina, 2019, roč. 21, č. 7–8, s. 1–6.

MIŠŮT, Peter. Změna právní úpravy o sociálně-právní ochraně dětí, novelizující také ZŘS, po připomínkovém řízení. Ius Focus, 2023, č. 89 [cit. 19. září 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

MIŠŮT, Peter. Návrh novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí v připomínkovém řízení. Ius Focus, 2023, č. 78 [cit. 19. září 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

ROGALEWICZOVÁ, Romana. Možnosti aktivního zapojení dítěte do řízení. Právní rozhledy, 2018, roč. 26, č. 8. s. 267.

KAVALÍR, Jakub. Úvahy nad aplikací § 852 ObčZ. Soudní rozhledy, 2016, roč. 20, č. 11-12. s. 355.

KAVALÍR, Jakub. Osvojení zletilého. Soudní rozhledy, 2014, roč. 20, č. 6. s. 219.

CELLAR, Milan. Důsledky osvojení pro dědické právo. Ad Notam, 2015, roč. 21, č. 5. s. 7-12.

ROGALEWICZOVÁ, Romana. (Kolizní) opatrovnictví v případech s mezinárodním prvkem. Právo a rodina [online databáze], 2023, roč. 25, č. 9, [cit. 31. října 2023]. Dostupné z: databáze aspi.cz.

SVOBODA, Karel. Průběh řízení a dokazování ve zvláštních řízeních soudních. Jurisprudence. 2014, č. 2, s. 23.

Zákony

zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění zákona č. 460/2016 Sb.

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Rozhodnutí

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. 20 Co 49/2022

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. 18 Co 235/2016

Zpráva o šetření VOP ze dne 5. 4. 2016, sp. zn. 857/2016/VOP

Internetové stránky

Důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. [online]. Dostupné z: databáze beck-online.cz. <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqge3v6mrzgzpwi6q>

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online]. Dostupné z: databáze beck-online.cz. <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgef6obzl5shu&rowIndex=0>

Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Dostupné z: databáze beck-online.cz. <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mrzgjpw6q&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

Shrnutí

Tato diplomová práce se zabývá několika vybranými aspekty týkající se řízení ve věcech osvojení. Diplomová práce je rozdělena na čtyři části, přičemž každá z nich obsahuje analýzu jiné vybrané oblasti. První část diplomové práce se zabývá postavením OSPODu a možnou kolizí jeho rolí v řízení ve věcech osvojení nezletilého. Tato problematika je aktuálně předmětem diskusí s ohledem na možnou připravovanou novelizaci právní úpravy kolizního opatrovnictví. Druhá část diplomové práce se týká podmínek pro osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého, přičemž blíže se v této části zaměřuji na možnou újmu do zájmů třetích osob, tedy zda osvojením zletilého lze zasáhnout do majetkových zájmů potomků osvojitele, především v oblasti dědického práva. V další části se zaměřuji na problematiku udělení souhlasu dítěte osvojence v řízení o osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého, konkrétně, zda a v jakém věku je dítě osvojence schopno projevit souhlas s osvojením rodiče tak, aby pro něj mělo právní následky, případně kdo jej při udělení souhlasu bude zastupovat. Poslední část této diplomové práce se týká oblasti dokazování v řízení ve věcech osvojení, konkrétně otázky provádění výslechů rodičů osvojence soudem.

Abstract

This thesis deals with several selected aspects of adoption proceedings. The thesis is divided into four parts, each of which contains an analysis of a different selected area. The first part of the thesis deals with the position of the OSPOD and the possible conflict of its roles in proceedings in matters of adoption of a minor. This issue is currently under discussion with regard to a possible upcoming amendment of the legislation on conflict of custody. The second part of the thesis concerns the conditions for the adoption of an adult, which is not analogous to the adoption of a minor, and in this part I focus more closely on the possible harm to the interests of third parties, i.e. whether the adoption of an adult can interfere with the property interests of the descendants of the adopter, especially in the area of inheritance law. In the next part, I focus on the issue of the consent of the child of the adoptee in proceedings for the adoption of an adult, which is not analogous to the adoption of a minor, namely, whether and at what age the child of the adoptee is able to consent to the adoption of a parent so that it has legal consequences for him or her, or who will represent him or her in giving consent. The last part of this thesis concerns the area of evidence in adoption proceedings, specifically the issue of the court's questioning of the adoptive parents.

Seznam klíčových slov

Osvojení, řízení ve věcech osvojení, Orgán sociálně-právní ochrany dětí, OSPOD, zákon o zvláštních řízeních soudních, občanský zákoník, opatrovnictví, kolizní opatrovnictví, kolize rolí, kolizní opatrovník, osvojení nezletilého, osvojení zletilého, podmínky osvojení zletilého, kolize zájmů osvojence a potomků osvojitele, zákonná posloupnost, závěť, dědické třídy, dědické právo, právní následky osvojení, souhlas dítěte osvojence s osvojením, souhlas s osvojením, způsobilost dítěte udělit souhlas s osvojením rodiče, zastoupení dítěte osvojence, dokazování, výslech rodičů.

Key words

Adoption, proceedings in matters of adoption, Authority for the Social and Legal Protection of Children, OSPOD, Act on Special Court Proceedings, Civil Code, custody, collision guardianship, conflict of roles, collision guardian, adoption of a minor child, adoption of an adult, conditions of adoption of an adult, conflict of interests of the adoptee and the adopter's descendants, legal succession, will, classes of inheritance, inheritance law, legal consequences of adoption, consent of an adoptee's child to adoption, consent to adoption, capacity of child to give consent to adoption of parent, representation of adopted child, evidence, interrogation of parents.